

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

પર આરક્ષિત:૦૪/૦૭/૨૦૨૫

પર ઉચ્ચારિત:૧૯/૦૮/૨૦૨૫

અમદાવાદ મધ્યે ગુજરાતની ઉચ્ચ અદાલતમાં

આર/પીઈટીએન. ૨૦૨૪ ના અંડર આબિટ્રેશન એક્ટ નંબર ૧૯૮ હેઠળ

સાથે

આર/પીઈટીએન. અંડર આબિટ્રેશન એક્ટ નં. ૨૦૨૪ ના ૨૪૪ સાથે

આર/પીઈટીએન. અંડર આબિટ્રેશન એક્ટ નં. ૨૦૨૫ ના ૬ સાથે

દિવાની અરજી (જોઈન પાર્ટી માટે) નં. ૨૦૨૫નો ૧

આર/પીઈટીએન. અંડર આબિટ્રેશન એક્ટ નં. ૨૦૨૫ ના ૬

સાથે

આર/પીઈટીએન. અંડર આબિટ્રેશન એક્ટ નં. ૨૦૨૫ ના ૭ સાથે
આર/પીઈટીએન. અંડર આબિટ્રેશન એક્ટ નં. આર/પી. ઇ. ટી. એન.
સાથે ૨૦૨૫નું ૮.

અંડર આબિટ્રેશન એક્ટ નં. ૨૦૨૫ ના ૯
આર/પીઈટીએન સાથે. અંડર આબિટ્રેશન એક્ટ નં. ૨૦૨૫ ના ૧૦
સાથે

આર/પીઈટીએન. અંડર આબિટ્રેશન એક્ટ નં. આર/પી. ઇ. ટી. એન.
સાથે ૨૦૨૫નું ૧૧. અંડર આબિટ્રેશન એક્ટ નં. ૨૦૨૫ ના ૧૨
સાથે

આર/પીઈટીએન. અંડર આબિટ્રેશન એક્ટ નં. ૨૦૨૫ ના ૧૩
આર/પીઈટીએન સાથે. અંડર આબિટ્રેશન એક્ટ નં. ૨૦૨૫ ના ૧૪
સાથે

આર/પીઈટીએન. અંડર આબિટ્રેશન એક્ટ નં. ૨૦૨૫ ના ૧૬
સાથે

આર/પીઈટીએન. અંડર આબિટ્રેશન એક્ટ નં. ૨૦૨૫ ના ૧૭
સાથે

આર/પીઈટીએન. અંડર આબિટ્રેશન એક્ટ નં. ૨૦૨૫ ના ૧૮ સાથે

આર/પીઈટીએન. અંડર આબિટ્રેશન એક્ટ નં. ૨૦૨૫ ના ૧૯ સાથે

આર/પીઈટીએન. અંડર આબિટ્રેશન એક્ટ નં. ૨૦૨૫ ના ૨૦

સાથે

આર/પીઈટીએન. અંડર આબિટ્રેશન એક્ટ નં. ૨૦૨૫ ના ૨૧ સાથે

આર/પીઈટીએન. અંડર આબિટ્રેશન એક્ટ નં. ૨૦૨૫ ના ૨૨

સાથે

આર/પીઈટીએન. અંડર આબિટ્રેશન એક્ટ નં. ૨૦૨૫ ના ૨૩

સાથે

આર/પીઈટીએન. અંડર આબિટ્રેશન એક્ટ નં. ૨૦૨૫નો ૬૦

મંજૂરી અને સહિ માટે:

માનનીય શ્રી.ન્યાયમૂર્તિ ડી.એન.રે

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના

=====

જી. પી. સી. ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર લિમિટેડ

વિરુદ્ધ

ગાંધીનગર મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન

=====

ઉપસ્થિતિ:

૧. આર/એ. આર. બી. આઈ. પી./૧૯૮/૨૦૨૪	શ્રી ઉન્મેષ શુક્લા, સિનિયર એડવોકેટ, શ્રી શાશ્વત શુક્લા વતી અરજદાર નં. ૧ માટે શ્રી ચિન્મય એમ. ગાંધી, સામાવાળા નં. ૧ માટે સુશ્રી નિકિતા સી. ગાંધી, સામાવાળા નં. ૧ માટે
૨. આર/એઆરબીઆઈ. પી/૨૪૪/૨૪૨૪	અરજદાર નં. ૧ વતી શ્રી શાશ્વત શુક્લા માટે શ્રી ઉન્મેષ શુક્લા, સિનિયર એડવોકેટ સામાવાળા નં. ૧ માટે શ્રી કે.વી. ગઢિયા
૩. આર/એ. આર. બી. આઈ. પી./૬/૨૦૨૫ સી.એ.નં.૧/૨૦૨૫	સામાવાળા (રિસ્પોન્ડન્ટ) નં. ૧, ૨, ૩ માટે શ્રી જી. એચ. વર્કિ, જીપી, સાથે શ્રી શ્યામલ કે. ભીમાણી (એડવોકેટ), સાથે શ્રી પ્રશાંત એસ. ઉન્દુરતી (એડવોકેટ), સાથે શ્રી સિમરનજીત એચ. વર્કિ (એડવોકેટ) તથા સુશ્રી રુચિ રામપુરિયા (એડવોકેટ) અરજદાર (એપ્લિકન્ટ) માટે શ્રી એસ્પી એમ. કાપડિયા, સિનિયર એડવોકેટ સામાવાળા (રિસ્પોન્ડન્ટ) નં. ૨ થી ૪ માટે શ્રી જી. એચ. વર્કિ જીપી, સાથે શ્રી શ્યામલ કે. ભીમાણી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી પ્રશાંત એસ. ઉન્દુરતી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી સિમરનજીત એચ. વર્કિ, એડવોકેટ તથા સુશ્રી રુચિ રામપુરિયા, એડવોકેટ સામાવાળા નં. ૧ માટે શ્રી શાશ્વત શુક્લા, એડવોકેટ
૪. આર/એઆરબીઆઈ. પી/૭/૨૦૨૫	અરજદાર નં. ૧ માટે શ્રી શાશ્વત શુક્લા વતી શ્રી ઉન્મેષ શુક્લા, સિનિયર એડવોકેટ સામાવાળા નં. ૧, ૨, ૩ માટે શ્રી જી. એચ. વર્કિ, જી.પી. , સાથે શ્રી શ્યામલ કે. ભીમાણી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી પ્રશાંત એસ. ઉન્દુરતી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી સિમરનજીત એચ. વર્કિ, એડવોકેટ તથા સુશ્રી રુચિ રામપુરિયા, એડવોકેટ

પ. આર/એઆરબીઆઈ. પી/૮/૨૦૨૫	અરજદાર નં. ૧ માટે શ્રી શાશ્વત શુક્લા વતી શ્રી ઉન્મેષ શુક્લા, સિનિયર એડવોકેટ સામાવાળા નં. ૧, ૨, ૩ માટે શ્રી જી. એચ. વિર્ક, જી.પી. , સાથે શ્રી શ્યામલ કે. ભીમાણી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી પ્રશાંત એસ. ઉન્દુરતી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી સિમરનજીત એચ. વિર્ક, એડવોકેટ તથા સુશ્રી રુચિ રામપુરિયા, એડવોકેટ
ક. આર/એ. આર. બી. આઈ. પી./૯/૨૦૨૫	અરજદાર નં. ૧ માટે શ્રી શાશ્વત શુક્લા વતી શ્રી ઉન્મેષ શુક્લા, સિનિયર એડવોકેટ સામાવાળા નં. ૧, ૨, ૩ માટે શ્રી જી. એચ. વિર્ક, જી.પી. , સાથે શ્રી શ્યામલ કે. ભીમાણી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી પ્રશાંત એસ. ઉન્દુરતી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી સિમરનજીત એચ. વિર્ક, એડવોકેટ તથા સુશ્રી રુચિ રામપુરિયા, એડવોકેટ
ગ. આર/એ. આર. બી. આઈ. પી./૧૦/૨૦૨૫	અરજદાર નં. ૧ માટે શ્રી શાશ્વત શુક્લા વતી શ્રી ઉન્મેષ શુક્લા, સિનિયર એડવોકેટ સામાવાળા નં. ૧, ૨, ૩ માટે શ્રી જી. એચ. વિર્ક, જી.પી. , સાથે શ્રી શ્યામલ કે. ભીમાણી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી પ્રશાંત એસ. ઉન્દુરતી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી સિમરનજીત એચ. વિર્ક, એડવોકેટ તથા સુશ્રી રુચિ રામપુરિયા, એડવોકેટ
૮. આર/એ. આર. બી. આઈ. પી/૧૧/૨૦૨૫	અરજદાર નં. ૧ માટે શ્રી શાશ્વત શુક્લા વતી શ્રી ઉન્મેષ શુક્લા, સિનિયર એડવોકેટ સામાવાળા નં. ૧, ૨, ૩ માટે શ્રી જી. એચ. વિર્ક, જી.પી., સાથે શ્રી શ્યામલ કે. ભીમાણી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી પ્રશાંત એસ. ઉન્દુરતી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી સિમરનજીત એચ. વિર્ક, એડવોકેટ તથા સુશ્રી રુચિ રામપુરિયા, એડવોકેટ

૯. આર/એ. આર. બી. આઈ. પી./૧૨/૨૦૨૫	અરજદાર નં. ૧ માટે શ્રી શાશ્વત શુક્લા વતી શ્રી ઉન્મેષ શુક્લા, સિનિયર એડવોકેટ સામાવાળા નં. ૧, ૨, ૩ માટે શ્રી જી. એચ. વિર્ક, જી.પી., સાથે શ્રી શ્યામલ કે. ભીમાણી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી પ્રશાંત એસ. ઉન્દુરતી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી સિમરનજીત એચ. વિર્ક, એડવોકેટ તથા સુશ્રી રુચિ રામપુરિયા, એડવોકેટ
૧૦. આર/એ. આર. બી. આઈ. પી./૧૩/૨૫૫	અરજદાર નં. ૧ માટે શ્રી શાશ્વત શુક્લા વતી શ્રી ઉન્મેષ શુક્લા, સિનિયર એડવોકેટ સામાવાળા નં. ૧, ૨, ૩ માટે શ્રી જી. એચ. વિર્ક, જી.પી., સાથે શ્રી શ્યામલ કે. ભીમાણી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી પ્રશાંત એસ. ઉન્દુરતી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી સિમરનજીત એચ. વિર્ક, એડવોકેટ તથા સુશ્રી રુચિ રામપુરિયા, એડવોકેટ
૧૧. આર/એ. આર. બી. આઈ. પી./૧૪/૨૫૫	અરજદાર નં. ૧ માટે શ્રી શાશ્વત શુક્લા વતી શ્રી ઉન્મેષ શુક્લા, સિનિયર એડવોકેટ સામાવાળા નં. ૧, ૨, ૩ માટે શ્રી જી. એચ. વિર્ક, જી.પી., સાથે શ્રી શ્યામલ કે. ભીમાણી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી પ્રશાંત એસ. ઉન્દુરતી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી સિમરનજીત એચ. વિર્ક, એડવોકેટ તથા સુશ્રી રુચિ રામપુરિયા, એડવોકેટ
૧૨. આર/એ. આર. બી. આઈ. પી./૧૬/૨૫૫	અરજદાર નં. ૧ માટે શ્રી શાશ્વત શુક્લા વતી શ્રી ઉન્મેષ શુક્લા, સિનિયર એડવોકેટ સામાવાળા નં. ૧, ૨, ૩ માટે શ્રી જી. એચ. વિર્ક, જી.પી., સાથે શ્રી શ્યામલ કે. ભીમાણી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી પ્રશાંત એસ. ઉન્દુરતી, એડવોકેટ તથા શ્રી સિમરનજીત એચ. વિર્ક, એડવોકેટ
૧૩. આર/એ. આર. બી. આઈ. પી./૧૭/૨૦૨૫	અરજદાર નં. ૧ માટે શ્રી શાશ્વત શુક્લા વતી શ્રી ઉન્મેષ શુક્લા, સિનિયર એડવોકેટ સામાવાળા નં. ૧, ૨, ૩ માટે શ્રી જી. એચ. વિર્ક,

	જી.પી., સાથે શ્રી શ્યામલ કે. ભીમાણી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી પ્રશાંત એસ. ઉન્દુરતી, એડવોકેટ તથા શ્રી સિમરનજીત એચ. વિર્ક, એડવોકેટ
૧૪. આર/એ. આર. બી. આઈ. પી./૧૮/૨૦૨૫	અરજદાર નં. ૧ માટે શ્રી શાશ્વત શુક્લા વતી શ્રી ઉન્મેષ શુક્લા, સિનિયર એડવોકેટ સામાવાળા નં. ૧, ૨, ૩ માટે શ્રી જી. એચ. વિર્ક, જી.પી., સાથે શ્રી શ્યામલ કે. ભીમાણી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી પ્રશાંત એસ. ઉન્દુરતી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી સિમરનજીત એચ. વિર્ક, એડવોકેટ તથા સુશ્રી રુચિ રામપુરિયા, એડવોકેટ
૧૫. આર/એ. આર. બી. આઈ. પી./૧૯/૨૫૫	અરજદાર નં. ૧ માટે શ્રી શાશ્વત શુક્લા વતી શ્રી ઉન્મેષ શુક્લા, સિનિયર એડવોકેટ સામાવાળા નં. ૧, ૨, ૩ માટે શ્રી જી. એચ. વિર્ક, જી.પી., સાથે શ્રી શ્યામલ કે. ભીમાણી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી પ્રશાંત એસ. ઉન્દુરતી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી સિમરનજીત એચ. વિર્ક, એડવોકેટ તથા સુશ્રી રુચિ રામપુરિયા, એડવોકેટ
૧૬. આર/એઆરબીઆઈ. પી/૨૦/૨૦૨૫	અરજદાર નં. ૧ માટે શ્રી શાશ્વત શુક્લા વતી શ્રી ઉન્મેષ શુક્લા, સિનિયર એડવોકેટ સામાવાળા (રિસ્પોન્ડન્ટ) નં. ૧, ૨, ૩ માટે શ્રી જી. એચ. વિર્ક, જી.પી., સાથે શ્રી શ્યામલ કે. ભીમાણી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી પ્રશાંત એસ. ઉન્દુરતી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી સિમરનજીત એચ. વિર્ક, એડવોકેટ તથા સુશ્રી રુચિ રામપુરિયા, એડવોકેટ
૧૭. આર/એ. આર. બી. આઈ. પી./૨૧/૨૦૨૫	અરજદાર નં. ૧ માટે શ્રી શાશ્વત શુક્લા વતી શ્રી ઉન્મેષ શુક્લા, સિનિયર એડવોકેટ સામાવાળા નં. ૧, ૨, ૩ માટે શ્રી જી. એચ. વિર્ક, જી.પી., સાથે શ્રી શ્યામલ કે. ભીમાણી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી પ્રશાંત એસ. ઉન્દુરતી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી સિમરનજીત એચ. વિર્ક,

	એડવોકેટ તથા સુશ્રી રુચિ રામપુરિયા, એડવોકેટ
૧૮. આર/એ. આર. બી. આઈ. પી./૨૨/૨૦૨૫	અરજદાર નં. ૧ માટે શ્રી શાશ્વત શુક્લા વતી શ્રી ઉન્મેષ શુક્લા, સિનિયર એડવોકેટ સામાવાળા નં. ૧, ૨, ૩ માટે શ્રી જી. એચ. વિર્ક, જી.પી., સાથે શ્રી શ્યામલ કે. ભીમાણી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી પ્રશાંત એસ. ઉન્દુરતી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી સિમરનજીત એચ. વિર્ક, એડવોકેટ તથા સુશ્રી રુચિ રામપુરિયા, એડવોકેટ
૧૯. આર/એ. આર. બી. આઈ. પી./૨૩/૨૦૨૫	અરજદાર નં. ૧ માટે શ્રી શાશ્વત શુક્લા વતી શ્રી ઉન્મેષ શુક્લા, સિનિયર એડવોકેટ સામાવાળા નં. ૧, ૨, ૩ માટે શ્રી જી. એચ. વિર્ક, જી.પી., સાથે શ્રી શ્યામલ કે. ભીમાણી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી પ્રશાંત એસ. ઉન્દુરતી, એડવોકેટ, સાથે શ્રી સિમરનજીત એચ. વિર્ક, એડવોકેટ તથા સુશ્રી રુચિ રામપુરિયા, એડવોકેટ
૨૦. આર/એ. આર. બી. આઈ. પી./૬૦/૨૦૨૫	અરજદાર માટે શ્રી મુંજાલ ભટ્ટ, એડવોકેટ અને શ્રી મયુર કિશનચંદાણી, એડવોકેટ વતી શ્રી મનીષ ભટ્ટ, સિનિયર એડવોકેટ સામાવાળા માટે શ્રી કે.વી. ગઢિયા, જી.પી.

૧. સંબંધિત પક્ષકારો તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન અદાલતી વકીલશ્રીઓને સાંભળવામાં આવ્યા.

૨. મધ્યસ્થતા અને સુલેહ અધિનિયમ, ૧૯૯૬ (ટૂંકમાં "મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬") ની કલમ ૧૧(૬) હેઠળ અરજીઓની એક બેચ દાખલ કરવામાં આવી છે. આ તમામ અરજીઓમાં વિચારણા માટે ઉપસ્થિત થતો સામાન્ય પ્રશ્ન ગુજરાત જાહેર કામોના કરારો અંગેના વિવાદોના મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ (ટૂંકમાં "મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ,

૧૯૯૨") ની લાગુ પડવાની ક્ષમતા સંબંધિત છે, જે મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૮ ની શરતો અનુસાર, મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ની કલમ ૨૧ હેઠળ સંબંધિત મધ્યસ્થતા કલમોના અમલ છતાં, કામના કરારના પક્ષકારો વચ્ચે ઉપસ્થિત થતા વિવાદોને તે હેઠળ સ્થાપિત ટ્રિબ્યુનલને સોંપવાનું વિભાવિત કરે છે.

૩. અરજીઓમાં ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓ સરખા પ્રમાણમાં સમાન હોવાથી, તેમની સાથે સુનાવણી કરવામાં આવી હતી. સગવડ ખાતર, ૨૦૨૫ ની મધ્યસ્થતા અરજી ક્રમાંક૬૦ ને મુખ્ય બાબત તરીકે ગણવામાં આવે છે, અને અહીં આપવામાં આવેલો નિર્ણય જોડાયેલી અરજીઓના પરિણામ પર પણ લાગુ પડશે.

૪. ટૂંકી પાયાની હકીકતો નીચે મુજબ છે:—

૪.૧ અરજદાર બાંધકામ પ્રવૃત્તિઓમાં રોકાયેલી કંપની છે, જ્યારે સામાવાળા રાજકોટ, ગુજરાતની પ્રાદેશિક સીમાઓમાં મનોરંજનની સુવિધાઓ સહિત આવશ્યક મૂળભૂત માળખાકીય અને આનુષંગિક સુવિધાઓ પૂરી પાડવા માટે જવાબદાર સત્તામંડળ છે.

૪.૨ જાન્યુઆરી ૨૦૧૫ માં, સામાવાળા-સત્તામંડળે જાહેર ખાનગી ભાગીદારી (પીપીપી) મોડેલ હેઠળ, ભારત નગર સ્લમ ડબ્લી, મૌડી,

રાજકોટ (ટીપી નંબર ૨૮; એફપી નંબર ૪૯/૧; વોર્ડ નંબર ૧૩) ખાતે આવેલી જમીન પર સંકલિત જૂથ આવાસ સુવિધાના વિકાસ માટે જાહેર નિવિદા બહાર પાડી હતી. તેના અનુસંધાનમાં, રેડ ઓર્ગેનાઇઝર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (હવે પછી "પૂર્વવર્તી કન્સેશનર" તરીકે ઉલ્લેખિત) એ બોલી સબમિટ કરી હતી, જે સ્વીકારવામાં આવી હતી, અને તદનુસાર તારીખ ૦૬/૦૪/૨૦૧૫ ના રોજ સ્વીકૃતિ પત્ર જારી કરવામાં આવ્યો હતો.

૪.૩ નિવિદાની શરતો અનુસાર, પૂર્વવર્તી કન્સેશનર દરેક ઓછામાં ઓછા ૨૮ ચોરસ મીટરના કાર્પેટ વિસ્તાર ધરાવતા ૨૧૫ આવાસ એકમો, અને ૧૫ ચોરસ મીટરના કુલ કાર્પેટ વિસ્તાર ધરાવતી ૧૨ વાણિજ્યિક દુકાનોનું બાંધકામ કરવા માટે બંધાયેલા હતા. કુલ પ્લોટનું માપ ૩૦,૫૦૫ ચોરસ મીટર હતું જેની માન્ય એફએસઆઈ ૩ હતી. ઉક્ત જમીનને બે ભાગમાં વિભાજિત કરવામાં આવી હતી:— પાર્સલ એ, જે ઝૂંપડપટ્ટી પુનર્વસન પ્રોજેક્ટના બાંધકામ માટે નિર્ધારિત છે, અને પાર્સલ બી, જેને કન્સેશનર દ્વારા વાણિજ્યિક ઉપયોગ માટે ફ્રીહોલ્ડ જમીન તરીકે ચિહ્નિત કરવામાં આવી છે.

૪.૪ અરજદારની રજૂઆત એ છે કે ૩ ની માન્ય એફએસઆઈ સમગ્ર પ્લોટ વિસ્તારને લાગુ પડે છે અને તે માત્ર પાર્સલ એ સુધી મર્યાદિત નથી. આ

દાવાના સમર્થનમાં, નિવિદાની શરતો ઉપરાંત, શહેરી વિકાસ અને શહેરી ગૃહનિર્માણ વિભાગ દ્વારા જારી કરવામાં સ્પષ્ટતા પર નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી છે.

૪.૫ ત્યારબાદ, સામાવાળા અને પૂર્વવર્તી કન્સેશનરે સંબંધિત જમીન પર આવાસ સુવિધાના વિકાસ માટે તારીખ ૧૧/૦૬/૨૦૧૫ ના રોજ કન્સેશન કરાર કર્યો હતો. નિવિદાની ઓછી આવાસ એકમોની આવશ્યકતા છતાં, કન્સેશનરે વધારાનું બાંધકામ હાથ ધર્યું, અને અંતે દરેક આશરે ૩૭.૦૮ ચોરસ મીટરનો કાર્પેટ વિસ્તાર ધરાવતા ૩૧૪ આવાસ એકમો અને આશરે ૧૬.૪૯ ચોરસ મીટરના કુલ માપ ધરાવતી ૨૦ દુકાનો પૂરી પાડી.

૪.૬ ત્યારબાદ, નિવિદાની શરતોના પાલનમાં, કુલ ૩૦,૫૦૫ ચોરસ મીટરમાંથી ૨૫,૮૪૬.૬૧ ચોરસ મીટર માપ ધરાવતી ફ્રીહોલ્ડ જમીન, પાર્સલ બી ના સંબંધમાં સામાવાળા અને પૂર્વવર્તી કન્સેશનર વચ્ચે તારીખ ૧૫/૧૦/૨૦૧૮ ના રોજ હસ્તાંતરણ લેખ સંપાદિત કરવામાં આવ્યો હતો. તે જ તારીખે, કન્સેશનરે નોંધાયેલા વેચાણ દસ્તાવેજ દ્વારા, રૂપિયા ૬૫,૦૦,૦૦,૦૦૦/- ના અવેજ માટે વર્તમાન અરજદારને તે ફ્રીહોલ્ડ જમીન વેચી દીધી હતી.

૪.૭ પરિણામે, પક્ષકારો વચ્ચે અન્ય બાબતોની સાથે, ફીહોલ્ડ જમીન એટલે કે પાર્સલ બી ના સંબંધમાં ૩ (ત્રણ) ની માન્ય એફએસઆઈ ની લાગુ પડવાની ક્ષમતા, પાર્સલ એ માટે હાથ ધરવામાં આવેલા વધારાના બાંધકામનો ખર્ચ, અને બેટરમેન્ટ ચાર્જિસની વસૂલાત અંગે વિવાદો ઉભા થયા. આ વિવાદોને ધ્યાનમાં રાખીને, અરજદારે, તારીખ ૧૧/૦૬/૨૦૧૫ ના કન્સેશન કરારની કલમ ૧૧ નો ઉપયોગ કરીને, મધ્યસ્થતા દ્વારા વિવાદોના નિકાલની માંગણી કરતા, મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૮૬ ની કલમ ૨૧ હેઠળ તારીખ ૨૬/૧૧/૨૦૨૪ ની નોટિસ જારી કરી. કલમ ૧૧ માં એકમાત્ર મધ્યસ્થ, એટલે કે સામાવાળાના મ્યુનિસિપલ કમિશનર દ્વારા વિવાદોના ઉકેલ માટેની જોગવાઈ હતી. જોકે, અરજદારે સામાવાળા દ્વારા મધ્યસ્થની એકતરફી નિમણૂક સામે વાંધો ઉઠાવ્યો હતો.

૪.૮ આ કાર્યવાહીમાં સામાવાળા દ્વારા શરૂઆતમાં કોઈ જવાબ દાખલ કરવામાં આવ્યો ન હતો, પણ ત્યારબાદ તારીખ ૧૨/૦૨/૨૦૨૫ નો એક પત્ર મોકલવામાં આવ્યો હતો, જેમાં સામાવાળાએ દાવો ફગાવી દીધો હતો અને વધુમાં એવી રજૂઆત કરી હતી કે, તારીખ ૧૬/૧૨/૨૦૨૪ ના જાહેરનામાના પ્રકાશમાં, નગરપાલિકાઓ અને મહાનગરપાલિકાઓ "જાહેર સાહસ" ના ક્ષેત્રમાં આવે છે. તેથી, સામાવાળાના જણાવ્યા મુજબ, વિવાદોને ગુજરાત જાહેર કામોના કરારો અંગેના વિવાદોના મધ્યસ્થ

ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ મોકલવા જરૂરી છે.

▯ તારીખ ૧૬/૧૨/૨૦૨૪ નું જાહેરનામું નીચે મુજબ વંચાય છે :-

"જાહેરનામું

કાયદા વિભાગ, સચિવાલય, ગાંધીનગર.

તારીખ ૧૬મી ડિસેમ્બર, ૨૦૨૪.

ક્રમાંક: જીકે/૬૪/એઆરબી/૧૦૨૦૨૪/યુઓઆર-૦૧/ડી-૧:-

ગુજરાત જાહેર કામોના કરારો અંગેના વિવાદોના મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ (૧૯૯૨ નો ગુજરાત ૪)-(હવે પછી "ઉક્ત અધિનિયમ" તરીકે ઉલ્લેખિત) ની કલમ ૨ ની ઉપ-કલમ (૧) ના ખંડ (આઈ) ના ઉપ-ખંડ (iii) દ્વારા મળેલ સત્તાઓની રૂએ, ગુજરાત સરકાર આથી ગુજરાત નગરપાલિકા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૨ ની ઉપ-કલમ (૧૪) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત 'નગરપાલિકાઓ' અને ગુજરાત પ્રાંતિક મહાનગરપાલિકા અધિનિયમ, ૧૯૪૯ ની કલમ ૨ ની ઉપ-કલમ (૩૪બી) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત; અને ગુજરાત પંચાયત અધિનિયમ, ૧૯૯૩ ની કલમ ૨ ની ઉપ-કલમ (૧૪) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત 'પંચાયતો' ને ઉક્ત અધિનિયમના હેતુ માટે "જાહેર સાહસ" તરીકે નિર્દિષ્ટ કરે છે.

ગુજરાતના રાજ્યપાલશ્રીના હુકમથી અને તેમના નામે.

(આર.ડી.મહેતા)

સરકારના નાયબ સચિવ"

□ ત્યારબાદ, તારીખ ૧૪/૦૫/૨૦૨૫ નું બીજું જાહેરનામું પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું છે, જે નીચે મુજબ વંચાય છે :-

"જાહેરનામું

કાયદા વિભાગ, સચિવાલય, ગાંધીનગર.

તારીખ ૧૪મી મે, ૨૦૨૫.

ક્રમાંક: જીકે/૧૦/એઆરબી/૧૦૨૦૨૫/યુઓઆર-૦૧/ડી-૧:-

ગુજરાત જાહેર કામોના કરારો અંગેના વિવાદોના મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ (૧૯૯૨ નો ગુજરાત ૪) ની કલમ ૨ ની ઉપ-કલમ (૧) ના ખંડ (આઈ) ના ઉપ-ખંડ (iii) દ્વારા મળેલ સત્તાઓની રૂએ, ગુજરાત સરકાર આથી વિધિ વિભાગના તારીખ ૧૬મી ડિસેમ્બર, ૨૦૨૪ ના સરકારી જાહેરનામા ક્રમાંક જીકે/૬૪/એઆરબી/૧૦૨૦૨૪/યુઓઆર-૦૧/ડી-૧ માં તારીખ ૧૬મી ડિસેમ્બર, ૨૦૨૪ થી અમલમાં આવે તે રીતે નીચે મુજબ સુધારો કરે છે, એટલે કે:-

ઉક્ત જાહેરનામામાં, "ગુજરાત નગરપાલિકા અધિનિયમ, ૧૯૬૩" શબ્દો અને આંકડાઓ પછી, 'ઉપ-કલમ (૧૦) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત નિગમ' શબ્દો, આંકડાઓ અને કૌંસ ઉમેરવામાં આવશે.

ગુજરાતના રાજ્યપાલશ્રીના હુકમથી અને તેમના નામે.

(એ.કે.ગોહિલ)

પ. મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ની કલમ ૧૧ હેઠળની આ અરજીઓ પર હવે ઉપરોક્ત બાબતો ધ્યાનમાં રાખીને વિચારણા કરવામાં આવી રહી છે.

ક. અરજદારો વતી રજૂઆતો:-

ક.૧ અરજદાર વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વરિષ્ઠ એડવોકેટ શ્રી મનીષ આર. ભટ્ટે રજૂઆત કરી હતી કે ૨૦૨૪ INSC ૮૫૭ માં રિપોર્ટ થયેલ સેન્ટ્રલ ઓર્ગેનાઇઝેશન ફોર રેલવે ઇલેક્ટ્રિફિકેશન વિરુદ્ધ મેસર્સ ઇસીઆઇ એસપીઆઇસી એસએમઓ એમસીએમએલ (જેવી) એ જોઇન્ટ વેન્યર કંપની (કોર-II) ના નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના તાજેતરના ચુકાદા સાથે વાંચતા, મધ્યસ્થતા અને સુલેહ (સુધારા) અધિનિયમ, ૨૦૧૫ ની કલમ ૧૨ દ્વારા લાવવામાં આવેલા સુધારાને ધ્યાનમાં રાખીને, સામાવાળા કાં તો મધ્યસ્થ તરીકે કામ કરી શકતા નથી અથવા મધ્યસ્થની એકમાત્ર નિમણૂક સત્તાધિકારીની ભૂમિકા ભજવી શકતા નથી. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, સ્વીકાર્યપણે, વર્તમાન બાબતમાં વિવાદો વર્ષ ૨૦૧૯ માં, એટલે કે ૧૬/૧૨/૨૦૨૪ પહેલા ઉભા થયા હતા.

ક.૨ તારીખ ૧૬.૧૨.૨૦૨૪ ના જાહેરનામાના સંદર્ભમાં, જેના દ્વારા સામાવાળા મહાનગરપાલિકાને "જાહેર સાહસ" ના ક્ષેત્રમાં લાવવામાં આવી

છે, વિદ્વાન પરિષ્ઠ એડવોકેટે રજૂઆત કરી હતી કે મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૮ માત્ર ત્યારે જ ટ્રિબ્યુનલને સંદર્ભિત કરવાનું વિચારણા કરે છે જ્યારે "જાહેર સાહસ" સાથેના "કામના કરાર" ના "પક્ષકારો" વચ્ચે વિવાદ ઉભો થાય. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે જાહેરનામાની ભાષા, ખાસ કરીને "ગુજરાત સરકાર આથી નિર્દિષ્ટ કરે છે" શબ્દપ્રયોગનો ઉપયોગ, દર્શાવે છે કે "જાહેર સાહસ" તરીકે સામાવાળા નિગમનો સમાવેશ ભવિષ્યલક્ષી અસર ધરાવે છે. તેથી, ૧૬/૧૨/૨૦૨૪ પહેલાની કોઈપણ તારીખે, સામાવાળા મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨ (૧) (આઈ) (iii) હેઠળ "જાહેર સાહસ" ની વ્યાખ્યામાં આવરી લેવામાં આવ્યા ન હતા. પરિણામે, અરજદાર દ્વારા મધ્યસ્થતાનો અમલ ૧૬/૧૨/૨૦૨૪ પહેલા થયો હોવાથી, વર્તમાન વિવાદ માટે આવો સમાવેશ અસંગત છે. તેથી, તારીખ ૧૪/૦૫/૨૦૨૫ ના જાહેરનામાની વધુ તપાસ કરવી પણ જરૂરી નથી.

૬.૩ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે તારીખ ૧૧/૦૬/૨૦૨૫ નો કન્સેશન કરાર ખાસ કરીને ખાનગી મધ્યસ્થતા કલમને સમાવિષ્ટ કરે છે, અને પક્ષકારો, ઉક્ત કરાર કરતી વખતે, સંપૂર્ણ રીતે જાણતા હતા કે મધ્યસ્થતા તેના વૈધાનિક સુધારાઓ સાથે મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ની જોગવાઈઓ દ્વારા સંચાલિત થશે. વિદ્વાન કૌન્સિલે દલીલ કરી હતી કે

ખાનગી મધ્યસ્થતાનો સંદર્ભ આપવાનો આ કરારગત અધિકાર ત્યારબાદ જાહેરનામું જારી કરીને નિષ્ફળ બનાવી શકાય નહીં, જે અરજદારના જણાવ્યા મુજબ, વિધિવત્ સંપાદિત કરારની શરતોને ઓવરરાઈડ કરવા માટે ધારાસભીય સક્ષમતા ધરાવતું નથી.

૭. આબિટ્રેશન પિટિશન નંબર ૬ ઓફ ૨૦૨૫ માં અરજદાર વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વરિષ્ઠ એડવોકેટ શ્રી ઉન્મેષ શુક્લાએ તે જ લાઈન પર રજૂઆત કરી છે કે આબિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ હેઠળ જારી કરાયેલ તારીખ ૧૬/૧૨/૨૦૨૪ નું જાહેરનામું ત્રણ વિશિષ્ટ કારણોસર વર્તમાન વિવાદને અપ્રસ્તુત છે:

- ▯ પ્રથમ, જાહેરનામું ભૂતલક્ષી અસર ધરાવતું નથી;
- ▯ બીજું, કોઈપણ ભૂતલક્ષી અમલ અરજદારના પ્રસ્થાપિત કરારગત અધિકારોનું ઉલ્લંઘન કરશે અને પ્રગટ પૂર્વગ્રહમાં પરિણમશે; અને
- ▯ ત્રીજું, વર્તમાન કેસમાં વિવાદો જાહેરનામું જારી કરતા પહેલા ઉપસ્થિત થયા હતા.

૭.૧ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે જ્યારે ધારાસભા, બંધારણીય મર્યાદાઓને આધીન, ભૂતલક્ષી અથવા ભવિષ્યલક્ષી અસર સાથે કાયદાઓ ઘડી શકે છે, ત્યારે જાહેરનામા જેવા ગૌણ વિધાન માત્ર ત્યારે

જ ભૂતલક્ષી રીતે કાર્ય કરી શકે છે જ્યારે મૂળ કાયદા હેઠળ આ અંગેની સ્પષ્ટ સત્તા આપવામાં આવી હોય. આ સંબંધમાં, (૨૦૧૩) ૧૫ એસસીસી ૧ માં રિપોર્ટ થયેલ સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન વિરુદ્ધ બસંત એગ્રોટેક (ઇન્ડિયા) લિમિટેડ, અને (૨૦૦૬) ૩ એસસીસી૬૨૦ માં રિપોર્ટ થયેલ મહાવીર વેજીટેબલ ઓઇલ્સ (પી) લિમિટેડ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા માં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયો પર નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી હતી.

૭.૨ શ્રી શુક્લાના જણાવ્યા મુજબ, આનિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૮૨ માં સ્પષ્ટ કે ગર્ભિત એવી કોઈ જોગવાઈ નથી કે જે રાજ્ય સરકારને સ્થાનિક સત્તામંડળોના એક વર્ગને ભૂતલક્ષી અસરથી "જાહેર સાહસો" તરીકે નિર્દિષ્ટ કરતું જાહેરનામું જારી કરવાની સત્તા આપતી હોય. તેથી, તારીખ ૧૬/૧૨/૨૦૨૪ નું જાહેરનામું, જો માન્ય હોય તો પણ, માત્ર ભવિષ્યલક્ષી રીતે જ લાગુ થઈ શકે છે અને વર્તમાન વિવાદને અસર કરી શકે નહીં, જે ઉક્ત તારીખ પહેલાં ઉપસ્થિત થયો હતો અને તેનો અમલ કરવામાં આવ્યો હતો.

૮. આનિટ્રેશન પિટિશન નંબર ૬ ઓફ ૨૦૨૪ માં સિવિલ એપિલિકેશન નંબર ૧ ઓફ ૨૦૨૫ માં ઉપસ્થિત વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી અસ્પી એમ. કાપડિયાએ મધ્યસ્થી, એમ.વી. ઓમની પ્રોજેક્ટ્સ (ઇન્ડિયા) લિમિટેડ

વતી રજૂઆતો કરી હતી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે અરજદાર દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલો મધ્યસ્થીના કેસને પણ સમાન રીતે લાગુ પડે છે, કારણ કે, તારીખ ૧૬/૧૨/૨૦૨૪ નું જાહેરનામું તેના જારી થયા પહેલાં ઉપસ્થિત થયેલા વિવાદોને નિયંત્રિત કરી શકે નહીં. વિદ્વાન કૌન્સિલે શ્રી ઉન્મેષ શુક્લા દ્વારા કરાયેલી દલીલોને સમર્થન આપ્યું હતું અને ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે જાહેરનામામાં ભૂતલક્ષી અમલનો અભાવ છે, તે પ્રસ્થાપિત કરારગત અધિકારોને ઓવરરાઈડ કરી શકે નહીં, અને ઉક્ત તારીખ પહેલાં લાગુ કરવામાં આવ્યા હોય તેવા વિવાદો પર તેની કોઈ અસર પડતી નથી.

૯. સામાવાળા વતી રજૂઆતો

૯.૧ સામાવાળા વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન સરકારી વકીલ, શ્રી ગુરશરણ એચ. વિર્કે રજૂઆત કરી હતી કે આમુખ અને આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ ની જોગવાઈઓના સ્પષ્ટ વાચન પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે આ કાયદા પાછળનો વિધાનિક હેતુ એ સુનિશ્ચિત કરવાનો હતો કે "કામના કરારો" માંથી ઉદ્ભવતા વિવાદોનો ન્યાયનિર્ણય ઉક્ત અધિનિયમ હેઠળ સ્થાપિત ગુજરાત જાહેર કામોના કરારો અંગેના વિવાદોના મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા કરવામાં આવે.

૯.૨ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ હેઠળ "જાહેર સાહસ" ની વ્યાખ્યામાં, તેની શરૂઆતથી જ, સ્થાનિક સત્તામંડળોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. વિદ્વાન કૌન્સિલના જણાવ્યા મુજબ, તારીખ ૧૬/૧૨/૨૦૨૪ નું જાહેરનામું માત્ર સ્થાનિક સત્તામંડળોના તે ચોક્કસ વર્ગને નિર્દિષ્ટ કરવાનું કામ કરે છે જે કાયદા દ્વારા વિભાવિત કર્યા મુજબ "જાહેર સાહસ" ની વ્યાખ્યામાં આવશે. તેથી, જાહેરનામું એક્ટના ક્ષેત્રની બહારનું નથી કે વિધાનિક માળખાની બહારનું પણ નથી. તેનાથી વિપરીત, તેનું જારી થવું આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ ની વૈધાનિક યોજનામાં મૂળ ધરાવે છે અને તેમાંથી ઉદ્ભવે છે.

૯.૩ વધુમાં આ અદાલતના મેસર્સ એસપીએમએલ ઇન્ફ્રા લિમિટેડ વિરુદ્ધ ગુજરાત પોટર ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર [આર્બિટ્રેશન પિટિશન નંબર ૧૬૮ ઓફ ૨૦૧૯] ના નિર્ણય પર નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી હતી, જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨, એક વિશેષ કાયદો હોવાથી, મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ની સામાન્ય જોગવાઈઓ પર પ્રબળ રહેશે. વિદ્વાન કૌન્સિલે ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે આ જ સિદ્ધાંત વર્તમાન બાબતને નિયંત્રિત કરતો હોવો જોઈએ, કારણ કે પ્રશ્ન હેઠળના વિવાદો આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ ના અર્થમાં કામના કરારમાંથી ઉદ્ભવે છે. ઉપરોક્ત કેસમાં, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે:-

"૧૫... મધ્યસ્થતા અને સુલેહ અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ના ઘડતર દ્વારા મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૪૦ ના નિરસન સાથે, આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨૧ ની અસર ઓછી થતી નથી પરંતુ આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ ની જોગવાઈઓ, જે એક વિશિષ્ટ કાયદો છે, તે મધ્યસ્થતા અને સુલેહ અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ની સામાન્ય જોગવાઈઓ પર પ્રબળ રહેશે, જે કામના કરારમાંથી ઉદ્ભવતા કોઈપણ વિવાદને લાગુ પડવાનું બંધ કરે છે અને આવા વિવાદના સંબંધમાં તમામ મધ્યસ્થતા કાર્યવાહીઓ, આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૩ હેઠળ રચાયેલી આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા હાથ ધરવાની રહેશે."

૧૦. અર્ચા અને તારણો:-

૧૦.૧ અરજીઓના આ સમૂહમાં આ અદાલતની વિચારણા માટે ઉપસ્થિત થયેલો મુખ્ય પ્રશ્ન એ છે કે શું, આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ હેઠળ

જારી	કરાયેલ	જાહેરનામા	ક્રમાંક
જુકે/૬૪/એઆરબી/૧૦૨૦૨૪/યુઓઆર-૦૧/ડી-૧			તારીખ
૧૬/૧૨/૨૦૨૪	અને	જાહેરનામા	ક્રમાંક
જુકે/૧૦/એઆરબી/૧૦૨૦૨૫/યુઓઆર-૧/ડી-૧			તારીખ
૧૪/૦૫/૨૦૨૫	તે વિવાદોને ભૂતલક્ષી રીતે લાગુ પડશે જેમાં અરજદારોએ		
તેમના સંબંધિત મધ્યસ્થોની નિમણૂકની માંગ કરી છે?			

૧૦.૨ આ અદાલત દ્વારા ચુકાદા માટે જરૂરી એવો બીજો પ્રશ્ન એ છે કે શું, જો અહીં ઉપરોક્ત પ્રથમ પ્રશ્નનો જવાબ નકારાત્મક હોય, તો શું મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ની કલમ ૨૧ હેઠળનો અમલ વિવાદોને આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ ના ક્ષેત્રમાંથી બહાર લઈ જશે?

૧૦.૩ આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ નો અવલોકન દર્શાવે છે કે આ અધિનિયમ આમુખથી શરૂ થાય છે જે નીચે મુજબ વંચાય છે:—

અધિનિયમ

કામના કરારોમાંથી ઉદ્ભવતા વિવાદોમાં મધ્યસ્થતા કરવા માટે ટ્રિબ્યુનલની રચના કરવાની જોગવાઈ કરવા માટે કે જેમાં રાજ્ય સરકાર અથવા જાહેર સાહસ એક પક્ષકાર હોય અને તેની સાથે જોડાયેલી બાબતોની જોગવાઈ કરવા માટે."

૧૧. દેખીતી રીતે, આ અધિનિયમ આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨(૧)(આઈ) માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ રાજ્ય સરકાર અથવા "જાહેર સાહસ" સંબંધિત "કામના કરારો" ના કોન્ટ્રાક્ટરો વચ્ચે ઉદ્ભવતા વિવાદોમાં "મધ્યસ્થતા" કરવા માટે હતો. જો કે, વપરાયેલ શબ્દ "મધ્યસ્થતા" હોય તો પણ, આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ હેઠળની કાર્યવાહી મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ અથવા તેના પુરોગામી, મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૪૦ ના અર્થમાં "મધ્યસ્થતા" જેવી નથી.

આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૧૧, ૧૨, ૧૪ અને ૨૧ ના અવલોકનથી આ સ્પષ્ટ થશે. કલમ ૧૧ હેઠળ, ટ્રિબ્યુનલ પાસે તેના પોતાના એવોર્ડની સમીક્ષા કરવાની સત્તા છે. કલમ ૧૨ હેઠળ, વડી અદાલત પાસે ટ્રિબ્યુનલના એવોર્ડ પર સિવિલ પ્રોસીજર કોડ, ૧૯૦૮ ની કલમ ૧૧૫ જેવી પુનરીક્ષણની સત્તાઓ છે. કલમ ૧૪ હેઠળ, ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષની તમામ કાર્યવાહી ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ ની કલમ ૧૯૩, ૨૧૯ અને ૨૨૮ ના અર્થમાં ન્યાયિક કાર્યવાહી ગણાય છે અને કલમ ૨૧ હેઠળ, મધ્યસ્થતા અધિનિયમની જોગવાઈઓ, જ્યાં સુધી તે આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ ની જોગવાઈઓ સાથે અસંગત હોય ત્યાં સુધી, કામના કરારમાંથી ઉદ્ભવતા કોઈપણ વિવાદને લાગુ પડવાનું બંધ કરશે અને કોઈપણ મધ્યસ્થ, અમ્પાયર, અદાલત અથવા અન્ય સત્તામંડળો સમક્ષ બાકી રહેલી તે વિવાદ સંબંધિત તમામ મધ્યસ્થતા કાર્યવાહી ટ્રિબ્યુનલને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવશે. વધુમાં, મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ની કલમ ૩૪ હેઠળ એવોર્ડને પડકારવાની કોઈ સત્તા નથી. ઉપરોક્ત બાબતો પરથી, એ સ્પષ્ટ થાય છે કે ટ્રિબ્યુનલ ચોક્કસપણે મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ની કલમ ૨ (૧) (એ) ના અર્થમાં કાયમી મધ્યસ્થતા સંસ્થા નથી.

૧૨. એ પણ જોવા મળશે કે મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ હેઠળ

મધ્યસ્થતાનું સમગ્ર માળખું બદલાય તે પહેલાં ૧૯૯૨ માં આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ ઘડવામાં આવ્યો હતો. અરજદાર દ્વારા ખાસ દાવો કરવામાં આવ્યો છે કે આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ એ રાજ્યના કાયદાનો સૌથી વધુ દુરુપયોગ થતો ભાગ છે, કારણ કે, મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ અમલમાં આવ્યા પછી, આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ નિર્રર્થક છે કારણ કે તે એક પુરાણો કાયદો છે જેનું સભ્ય સમાજમાં કોઈ સ્થાન નથી અને વર્તમાન સમયમાં આ કાયદાનો એકમાત્ર હેતુ સરકારી કોન્ટ્રાક્ટરોને ચુકવણીના વિવાદોમાં ગૂંચવવાનો છે જે વર્ચ્યુઅલ રીતે સુનિશ્ચિત કરે છે કે ટ્રિબ્યુનલમાં વિશાળ પેન્ડન્સીને કારણે રાજ્ય/જાહેર સાહસ કોન્ટ્રાક્ટરોને કોઈ ચુકવણી મુક્ત ન કરે જ્યાં કર્મચારીઓની ભારે અછત છે અને વર્ચ્યુઅલ રીતે કોઈ માળખાકીય સુવિધાઓ નથી અને જ્યાં ૨૦ અથવા ૨૫ વર્ષથી વધુ સમયથી વિવાદો બાકી છે. કમનસીબે, આ અદાલત આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ ના પડકારને સાંભળવા માટે સક્ષમ નથી, જો તે કરવામાં આવ્યો હોય તો પણ. તેથી, તારીખ ૧૬/૧૨/૨૦૨૪ અને ૧૪/૦૫/૨૦૨૫ ના જાહેરનામાના ભૂતલક્ષી અમલનું અર્થઘટન કરતી વખતે જ ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખવાની રહેશે. આ અદાલત સમક્ષના અરજદારોએ વિવિધ તબક્કે અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન (એએમસી) સાથે કામના કરારના કરારો કર્યા છે. આવા કરારોમાં મધ્યસ્થતાની કલમો છે જેના પર પક્ષકારો વચ્ચે સંમતિ

સાધવામાં આવી છે. આ અરજીઓમાં અરજદારો તેમના વિવાદોમાં મધ્યસ્થતા કરવાના તેમના અધિકારોનો ઉપયોગ કરી રહ્યા છે, જે બાબતે સામાવાળા-નિગમે પ્રસ્નાસ્પદ જાહેરનામા બહાર પાડીને એવી રજૂઆત કરવાનો પ્રયાસ કર્યો છે કે નિગમ હવે આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ ના "જાહેર સાહસ" ના અર્થમાં આવરી લેવામાં આવ્યું હોવાથી, આ મધ્યસ્થતા અરજીઓ નિષ્ફળ જવી જોઈએ અને અરજદારોને ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ મોકલવા જોઈએ.

૧૩. શ્રી વિક્કની ચોક્કસ રજૂઆત એ છે કે, જે ક્ષણે નિગમ "જાહેર સાહસ" ના અર્થમાં આવરી લેવામાં આવે છે, આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨૧ અમલમાં આવશે અને ૧૯૯૬ નો અધિનિયમ તે ક્ષણથી લાગુ પડવાનો બંધ થઈ જશે અને "મધ્યસ્થ, અમ્પાયર, અદાલત અથવા સત્તામંડળ સમક્ષ આવા વિવાદો સંબંધિત તમામ મધ્યસ્થતા કાર્યવાહી ટ્રિબ્યુનલને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવશે". આમાં કોઈ શંકા નથી કે અરજદારો સાથે થયેલા કરારો કલમ ૨(૧)(કે) ના અર્થમાં કામના કરાર છે. આમ, અધિનિયમની કલમ ૧૧ હેઠળની કાર્યવાહીઓ મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ હેઠળની કાર્યવાહી હોવાને કારણે અને અદાલત સમક્ષ બાકી હોવાથી, એટલે કે આ અદાલત, આપમેળે ટ્રિબ્યુનલને ટ્રાન્સફર થઈ જશે. આમ, આ જાહેરનામાના ભૂતલક્ષી અમલનો મુદ્દો નથી પરંતુ આર્બિટ્રેશન

ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨૧ ના અમલના ગુણદોષ પર છે, આ કાર્યવાહી જાહેરનામા અમલમાં આવ્યા પછી તુરંત જ બંધ થવી જોઈએ.

૧૪. આર્બિટ્રેશન પિટિશન નંબર ૧૬૮ ઓફ ૨૦૧૯ અને સંલગ્ન બાબતોમાં આ અદાલતના તારીખ ૦૬/૧૦/૨૦૨૩ ના નિર્ણયમાં, મધ્યસ્થતા કલમને ધ્યાનમાં રાખીને, કોન્ટ્રાક્ટરો અને ગુજરાત વોટર ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર લિમિટેડ, જે કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ હેઠળ નોંધાયેલી કંપની છે અને જેમાં ગુજરાત સરકાર ૧૦૦% શેરહોલ્ડર છે અને તેથી "જાહેર સાહસ" ના અર્થમાં આવે છે, વચ્ચે ઉદ્ભવેલા વિવાદોમાં મધ્યસ્થની નિમણૂક કરી શકાય કે કેમ તે પ્રશ્ન પર, આ અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું :—

"૧૭. ઉપરોક્ત દર્શાવેલા ગુણોત્તરને અનુસરીને, વર્તમાન કેસ પર પાછા ફરતા, આપણે પુનરાવર્તનના ભોગે નોંધ લઈ શકીએ છીએ કે આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ તારીખ ૨૩/૦૩/૧૯૯૨ ના રોજ ઘડવામાં આવ્યો હતો, તે સમયે જ્યારે મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૪૦ અસ્તિત્વમાં હતો, જેનો ચોક્કસ હેતુ કામના કરારમાંથી ઉદ્ભવતા કોઈપણ વિવાદમાં મધ્યસ્થતા કરવા માટે ટ્રિબ્યુનલની રચના કરવાનો હતો કે જેમાં રાજ્ય સરકાર અથવા જાહેર સાહસ એક પક્ષકાર હોય. કલમ ૮(૧) એ જોગવાઈ કરી હતી કે આવા કામના કરારમાં મધ્યસ્થતા કલમ શામેલ છે કે નહીં તે ધ્યાનમાં લીધા વિના, કામના કરારના પક્ષકારો વચ્ચે ઉદ્ભવતો કોઈપણ

વિવાદ, વિવાદ ઉભો થયો હોય તે તારીખથી એક વર્ષની અંદર મધ્યસ્થતા માટે ટ્રિબ્યુનલને સંદર્ભિત કરવામાં આવશે. ટ્રિબ્યુનલને આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૮ ની ઉપ-કલમ (૫) હેઠળ વચગાળાનો એવોર્ડ આપવાની સત્તા આપવામાં આવી છે, અને ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા આપવામાં આવેલા વચગાળાના એવોર્ડ સહિતનો એવોર્ડ, અધિનિયમ હેઠળ તેના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવાના હેતુઓ માટે, તેમાં આપવામાં આવેલી બાબતોના સંબંધમાં ટ્રિબ્યુનલને સિવિલ કોર્ટની સત્તાઓ આપે છે. કલમ ૧૧(૧) ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા આપવામાં આવેલા એવોર્ડ અથવા વચગાળાના એવોર્ડની સમીક્ષા કરવાની સત્તા આપે છે. કલમ ૧૨, અગાઉ નોંધ્યા મુજબ, વડી અદાલત દ્વારા પુનરીક્ષણ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવાની જોગવાઈ કરે છે. કલમ ૧૩ સિવિલ કોર્ટના અધિકારક્ષેત્રને અટકાવે છે. કલમ ૩(૨) માં આપ્યા મુજબ ટ્રિબ્યુનલની રચના સરકાર દ્વારા નક્કી કરવાની રહેશે, જેમાં અધ્યક્ષ અને તેના દ્વારા નિમણૂક કરવામાં આવે તેવા અન્ય સભ્યોની સંખ્યા શામેલ હશે. ટ્રિબ્યુનલના અધ્યક્ષ વડી અદાલતના ન્યાયાધીશ તરીકે નિમણૂક માટે લાયક હોવા જોઈએ અને ટ્રિબ્યુનલના અન્ય સભ્યો કલમ ૩ ની ઉપ-કલમ (૩) ના ખંડ (બી) માં નિર્ધારિત લાયકાત ધરાવતા હોવા જોઈએ, જે ડિસ્ટ્રિક્ટ જજ; ગુજરાત સરકારના સચિવ; અથવા ગુજરાત સરકારના મુખ્ય ઈજનેર હોઈ શકે છે. કલમ ૨૧, અગાઉ નોંધ્યા મુજબ જણાવે છે કે મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૪૦ ની જોગવાઈઓ, જ્યાં

સુધી તે આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ ની જોગવાઈઓ સાથે અસંગત હોય ત્યાં સુધી, કામના કરારમાંથી ઉદ્ભવતા કોઈપણ વિવાદને લાગુ પડવાનું બંધ કરશે અને આવા વિવાદના સંબંધમાં મધ્યસ્થ, અમ્પાયર, અદાલત અથવા સત્તામંડળ સમક્ષ બાકી રહેલી તમામ મધ્યસ્થતા કાર્યવાહી ટ્રિબ્યુનલને ટ્રાન્સફર કરવાની રહેશે. આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ એ રાજ્ય સરકાર અથવા જાહેર સાહસ સાથે થયેલા કામના કરારમાંથી ઉદ્ભવતા વિવાદો સાથે કામ કરતો એક વિશેષ કાયદો હોવાથી, આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨૧ દ્વારા આપવામાં આવેલી ઓવરરાઈડિંગ અસરને ધ્યાનમાં રાખીને તત્કાલીન મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૪૦ હેઠળ મધ્યસ્થતા અને સુલેહને સંચાલિત કરતા સામાન્ય કાયદા પર પ્રબળ રહેશે, જે રદ કરવામાં આવ્યો હતો અને મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ દ્વારા બદલવામાં આવ્યો હતો. વિશિષ્ટ શ્રેણીની વ્યક્તિઓ વચ્ચે ઉદ્ભવતા વિવાદોના વિશિષ્ટ સ્વરૂપને ગુજરાત સ્ટેટ સિવિલ સપ્લાઈઝ કોર્પોરેશન લિમિટેડ (સુપ્રા) માં એપેક્સ કોર્ટ દ્વારા અવલોકન કર્યા મુજબ વિશિષ્ટ મંચ દ્વારા વિશિષ્ટ પ્રક્રિયા દ્વારા ઉકેલવામાં આવે છે. વિશિષ્ટ કાયદો હોવાથી, આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ ની જોગવાઈઓ મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ પર પ્રાધાન્ય અથવા પ્રબળતા ધરાવશે."

૧૮. ઉપરોક્ત નિર્ણય પરથી સંકેત લેતા, આપણે નોંધી શકીએ છીએ કે મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ કોઈપણ ચોક્કસ વિવાદ અથવા

વ્યક્તિઓના ચોક્કસ વર્ગ કે શ્રેણીને નિર્દિષ્ટ કરતો નથી કે જેમને આ અધિનિયમ લાગુ પડશે, જેમ કે મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ માં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે. મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની રચના સમયે અસ્તિત્વમાં રહેલા મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૪૦ ને ઉક્ત અધિનિયમની કલમ ૨૧ ના બળે ધારાસભા દ્વારા આપવામાં આવેલી ઓવરરાઈડિંગ અસર, તત્કાલીન મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૪૦ ની બદલીમાં આવેલ વિધાન, જે મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ છે, તેના પર પ્રબળ રહેવાનું ચાલુ રહેશે. ઉપર નોંધ્યા મુજબ, મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ મધ્યસ્થતા અને સુલેહ સંબંધિત કાયદાને એકત્રિત કરવા અને સુધારવા માટે ઘડવામાં આવ્યો હતો અને મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૪૦ રદ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેના સ્થાને મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ આવ્યો હતો. પરિણામ એ છે કે સમયની દ્રષ્ટિએ પછીનું વિધાન હોવા છતાં, તત્કાલીન મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૪૦ પર મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨૧ ની અસર મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ પર ચાલુ રહેશે.

૧૯. અરજદારના વિદ્વાન કૌન્સિલની કરારની કલમ ૨૦.૩.૧ આધારિત દલીલોના સંદર્ભમાં કે પક્ષકારો મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ હેઠળ વિવાદ નિવારણ વ્યવસ્થા માટે સંમત થયા હતા અને પક્ષકારો વચ્ચે મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ હેઠળ કરાયેલ મધ્યસ્થતા કરાર મધ્યસ્થ

ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની વૈધાનિક જોગવાઈઓ પર પ્રબળ રહેશે, તો તે નોંધવું પૂરતું છે કે કલમ ૮ ની ઉપ-કલમ (૧) વિપરીત કરાર હોવા છતાં, પક્ષકારો વચ્ચેના મધ્યસ્થતા કરારમાં મધ્યસ્થતા કલમ અસ્તિત્વમાં હોવા છતાં, વિવાદના પક્ષકારને મધ્યસ્થતા માટે મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ હેઠળ સ્થાપિત ટ્રિબ્યુનલનો સંપર્ક કરવાનો વિકલ્પ આપે છે અથવા અધિકાર આપે છે. મધ્યસ્થતા માટે ટ્રિબ્યુનલનો સંપર્ક કરવા માટે પક્ષકારના કલમ ૮ ની ઉપ-કલમ (૧) હેઠળ રચાયેલા મૂળભૂત અધિકારને પક્ષકારો વચ્ચે થયેલા કરારમાં અસ્તિત્વમાં રહેલી મધ્યસ્થતા કલમના કારણે અટકાવી શકાય નહીં. કલમ ૮ ની ઉપ-કલમ (૧) મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની લાગુ પડવાની ક્ષમતાને પડકારવા માટે અમારી સમક્ષ રજૂ કરાયેલ મધ્યસ્થતા કરારની કલમ ૨૦.૩.૧ પર પ્રબળ રહેશે.

૨૦. ઉપરોક્ત ચર્ચા માટે, અરજદારના વિદ્વાન કૌન્સિલ દ્વારા કરવામાં આવેલી દલીલ કે પક્ષકારો વચ્ચે થયેલા મધ્યસ્થતા કરારની કલમ ૨૦.૩.૧ ને ધ્યાનમાં રાખીને, મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની જોગવાઈઓ આકર્ષિત થશે નહીં, તે ભ્રામક જણાય છે.

૨૧. આ અદાલત દ્વારા તારીખ ૨૮/૦૪/૨૦૨૩ ના હુકમમાં લાર્જર

બેન્યને સંદર્ભિત કરાયેલા બે મુદ્દાઓ પરની રજૂઆતથી અરજદારને કોઈ લાભ થતો નથી, કારણ કે, વિદ્વાન ન્યાયાધીશ દ્વારા ઉપરોક્ત હુકમમાં લાર્જર બેન્યને સંદર્ભિત કરાયેલા બંને પ્રશ્નો વર્તમાન કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં ઉભા થતા નથી. હકીકત એ રહે છે કે સામાવાળા કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૩ માં વ્યાખ્યાયિત કંપની હોવા અંગે કોઈ વિવાદ નથી, જેની ૧૦૦% શેર મૂડી રાજ્ય સરકાર પાસે છે, અને આ રીતે, કલમ ૨ ની ઉપ-કલમ (૧) ના ખંડ (આઈ) ના ઉપ-ખંડ (i) ના અર્થમાં જાહેર સાહસ છે. મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૮૨ ની કલમ ૨(આઈ)(i) ના અર્થમાં 'જાહેર સાહસ' હોવાથી અને મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૮૨ ની કલમ ૨(૧)(કે) ના અર્થમાં 'કામના કરાર' હોય તેવા કરારના પક્ષકાર હોવાથી, પ્રશ્નાસ્પદ કરારમાંથી ઉદ્ભવતો વિવાદ મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૮૨ ની કલમ ૮(૧) ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને, મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૮૨ ની કલમ ૩ હેઠળ રચાયેલી ટ્રિબ્યુનલને સંદર્ભિત કરવાનો રહે છે. તારીખ ૨૮/૦૪/૨૦૨૩ ના હુકમમાં લાર્જર બેન્યને સંદર્ભિત કરાયેલા પ્રશ્ન ક્રમાંક ૧ ને પડકારવાનું અરજદાર માટે ખુલ્લું નથી, કારણ કે મારા વિચારશીલ મતમાં, આવો મુદ્દો વર્તમાન કેસમાં ઉભો થતો નથી.

૨૨. અરજદારના વિદ્વાન કૌન્સિલ દ્વારા નિર્ભર રહેવાયેલા મેસર્સ

એસએમએસ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર લિમિટેડ (સુપ્રા) ના ચુકાદા અંગે, તે વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં લાગુ પડતો નથી, કારણ કે, તેમાં ઉઠાવવામાં આવેલો મુદ્દો એ હતો કે સામાવાળા નિગમને મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨(૧)(આઈ) ના અર્થમાં 'જાહેર સાહસ' કહી શકાય નહીં કારણ કે મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨(૧) ના ખંડ (આઈ) ના ઉપ-ખંડ (iii) દ્વારા જરૂરી મુજબ સત્તાવાર ગેઝેટમાં પ્રકાશિત જાહેરનામા દ્વારા તે નિર્દિષ્ટ નથી. તેમાં એવી દલીલ પણ કરવામાં આવી હતી કે પક્ષકારો વચ્ચે થયેલા કરારને મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨(૧)(કે) માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ 'કામના કરાર' તરીકે પણ કહી શકાય નહીં. સામાવાળા, એટલે કે ગુજરાત પોટર ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર લિમિટેડ, કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૩ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કંપની હોવાના નાતે, મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨(૧)(આઈ) ના ઉપ-ખંડ (i) હેઠળ 'જાહેર સાહસ' ના અર્થમાં આવે છે તે હકીકત માટે, મેસર્સ એસએમએસ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર લિમિટેડ (સુપ્રા) માં આ અદાલતનો ગુણોત્તર આકર્ષિત થશે નહીં. વધુમાં કે અગાઉ નોંધ્યા મુજબ, તારીખ ૨૩/૦૮/૨૦૦૩ ના જાહેરનામા દ્વારા પ્રશ્નાસ્પદ કરારને 'કામના કરાર' તરીકે અધિસૂચિત કરવામાં આવ્યો છે, તેથી મેસર્સ એસએમએસ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર લિમિટેડ (સુપ્રા) માં કરાર મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨(૧)(કે) માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ

'કામના કરાર' ન હોવા અંગેનો લેવાયેલો દ્રષ્ટિકોણ લાગુ પડશે નહીં.

૨૩. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, અરજદારના વિદ્વાન કૌન્સિલની એક પણ દલીલ વિચારણાને પાત્ર નથી અને તદનુસાર ફગાવી દેવામાં આવે છે. મધ્યસ્થતા અરજીઓ તદનુસાર રદ થવા પાત્ર છે અને આથી રદ કરવામાં આવે છે.

૨૪. જો કે, અરજદાર માટે મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૮ ની જોગવાઈઓ અનુસાર મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલનો સંપર્ક કરવાનો વિકલ્પ ખુલ્લો રાખવામાં આવ્યો છે. વર્તમાન અરજીઓની પેન્ડન્સીના કારણે ઘણો સમય વીતી ગયો હોવાથી, એવી જોગવાઈ કરવામાં આવે છે કે, જો આમાંના અરજદારો આ હુકમની નકલ સાથે બે મહિનાના સમયગાળાની અંદર ટ્રિબ્યુનલનો સંપર્ક કરશે, તો મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૮ ની ઉપ-કલમ (૧) માં નિર્ધારિત સમય મર્યાદાના સમયગાળા અંગે કોઈ વાંધો ઉઠાવ્યા વિના, તેમની અરજીઓ ગ્રાહ્ય રાખવામાં આવશે અને ગુણદોષ પર તેનો નિર્ણય કરવામાં આવશે. ઉપરોક્ત ચર્ચાઓ અને નિર્દેશોને આધીન, અહીંની તમામ મધ્યસ્થતા અરજીઓ રદ કરવામાં આવે છે."

૧૫. અરજદારોના વિદ્વાન કાઉન્સિલ દ્વારા (૨૦૦૯) ૨ એસસીસી ૪૮૬ માં રિપોર્ટ થયેલ ઓમ કન્સ્ટ્રક્શન કંપની વિરુદ્ધ અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન અને અન્ય માં નામદાર એપેક્સ કોર્ટના નિર્ણય પર ભારપૂર્વક નિર્ભરતા મૂકતા રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે સમગ્ર વિવાદ ઉપરોક્ત નિર્ણયના પેરાગ્રાફ નંબર '૧૯' અને '૨૦' દ્વારા સંપૂર્ણપણે આવરી લેવામાં આવ્યો છે અને ગુજરાત વોટર ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર લિમિટેડ (સુપ્રા) માં આ અદાલતના નિર્ણયમાં જાહેરનામું લાગુ પડવાની તારીખ પર વિચાર કરવામાં આવ્યો નથી જેના દ્વારા તેમાંના સામાવાળા "જાહેર સાહસ" બન્યા હતા. ઓમ કન્સ્ટ્રક્શન (સુપ્રા) માં, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય માટે ઉદ્ભવેલો વિવાદ નીચેના પેરાગ્રાફ્સમાંથી શોધી શકાય છે:—

"૬. એવું જણાય છે કે અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનના એન્જિનિયરિંગ વિભાગના કરારની સામાન્ય શરતો હેઠળ, તેના સામાન્ય સ્પેસિફિકેશન્સ હેઠળ એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે કેટલીક શરતોનું પાલન કરવું જરૂરી છે જેમાં એ શરતનો સમાવેશ થાય છે કે ફોર્મ બી-૧ કરારને લાગુ પડશે અને ફોર્મ બી-૧ ની કલમ ૩૦ આ કેસ માટે સુસંગત છે. ફોર્મ બી-૧ ની કલમ ૩૦ ના સુસંગત ભાગો નીચે મુજબ વંચાય છે :—

"૩૦(૧) વિવાદો ટ્રિબ્યુનલને સંદર્ભિત કરવાના રહેશે: આ કરારથી સંબંધિત વિવાદો, જ્યાં સુધી તેઓ નીચેની કોઈપણ બાબતો સાથે સંબંધિત

હોય, પછી કાં તો આવા વિવાદો કામની પ્રગતિ દરમિયાન અથવા તેના પૂરા થયા પછી કે છોડી દીધા પછી ઉદ્ભવે, તે ગુજરાત રાજ્યના મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલને સંદર્ભિત કરવામાં આવશે;

(૨) * * * *

(૩) મધ્યસ્થતા અધિનિયમની જોગવાઈ, જ્યાં સુધી તે આ અધિનિયમની જોગવાઈઓ સાથે અસંગત હોય, ત્યાં સુધી કામના કરારમાંથી ઉદ્ભવતા કોઈપણ વિવાદને લાગુ પડવાનું બંધ કરશે અને મધ્યસ્થ, અદાલત અથવા સત્તામંડળ સમક્ષ આવા વિવાદ સંબંધિત તમામ મધ્યસ્થતા કાર્યવાહી ટ્રિબ્યુનલને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવશે."

૭. અરજદારે અમદાવાદ હાઈકોર્ટ સમક્ષ ૯મી જુલાઈ, ૨૦૦૭ ના રોજ મધ્યસ્થતા અને સુલેહ અધિનિયમ, ૧૯૯૬, હવે પછી "૧૯૯૬ નો અધિનિયમ" તરીકે ઉલ્લેખિત, ની કલમ ૧૧ હેઠળ મધ્યસ્થતા અરજી નંબર ૩૭ ઓફ ૨૦૦૭ દાખલ કરી હતી, જેમાં અન્ય બાબતોની સાથે પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદોનો ઉકેલ લાવવા માટે મધ્યસ્થની નિમણૂક કરવાની માંગણી કરવામાં આવી હતી. હાઈકોર્ટે ૨૦મી નવેમ્બર, ૨૦૦૭ ના તેના હુકમ દ્વારા ઉક્ત અરજી ફગાવી દીધી હતી. તેમ કરતી વખતે, હાઈકોર્ટે ગુજરાત જાહેર કામોના કરારો અંગેના વિવાદોના મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨, હવે પછી "ગુજરાત ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ" તરીકે ઉલ્લેખિત,

ની કલમ ૨(૧)(કે) ની નોંધ લીધી, જે "કામના કરાર" ને રાજ્ય સરકાર અથવા જાહેર સાહસ દ્વારા કરાયેલા કરાર તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે જે રાજ્ય સરકાર દ્વારા સત્તાવાર ગેઝેટમાં અધિસૂચિત કરવામાં આવે છે.

૮. હાઈકોર્ટે ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૨(૧)(આઈ)(iii) ની પણ નોંધ લીધી, જે "જાહેર સાહસ" ને અન્ય બાબતોની સાથે, સ્થાનિક સત્તામંડળોના આવા વર્ગ તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે જે રાજ્ય સરકાર સત્તાવાર ગેઝેટમાં જાહેરનામા દ્વારા નિર્દિષ્ટ કરે છે. વધુમાં એ નોંધવામાં આવ્યું હતું કે આવા જાહેરનામાના અભાવે, અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન "જાહેર સાહસ" ન હતું અને અરજદાર સાથે તેના દ્વારા કરાયેલા કરારને તેથી ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૨(૧)(કે) માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ "કામના કરાર" તરીકે કહી શકાય નહીં. તેથી, હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ, ગુજરાત રાજ્ય પાસે પ્રશ્નાસ્પદ વર્ક ઓર્ડરમાંથી ઉદ્ભવતા પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદો હાથ ધરવા માટે કોઈ અધિકારક્ષેત્ર રહેશે નહીં.

૯. હાઈકોર્ટે ત્યારબાદ કેસની હકીકતોમાં મધ્યસ્થતા અને સુલેહ અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ની લાગુ પડવાની ક્ષમતા પર વિચાર કર્યો. હાઈકોર્ટે એ હકીકતની નોંધ લીધી કે પક્ષકારો વચ્ચેનો કરાર, અને વધુ ખાસ કરીને મધ્યસ્થતા કરાર, મધ્યસ્થ અથવા મધ્યસ્થોની નિમણૂક માટેની કોઈ પ્રક્રિયા નિર્ધારિત કરતો નથી. તદનુસાર, આવી પ્રક્રિયાના અભાવે, નિયુક્ત

અદાલત ૧૯૯૬ ના અધિનિયમની કલમ ૧૧ ની ઉપ-કલમ (૬) હેઠળ તેના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરી શકી નથી, જે એવી પરિસ્થિતિને વિભાવિત કરે છે જ્યાં કલમ ૧૧ ની ઉપ-કલમ (૨) હેઠળ પક્ષકારો દ્વારા સંમતિ દર્શાવવામાં આવેલી નિમણૂક પ્રક્રિયાનું પાલન કરવામાં આવતું નથી. તેથી, હાઈકોર્ટે, ગુજરાત ટ્રિબ્યુનલ એક્ટની લાગુ પડવાની ક્ષમતાને ફગાવી દેતાં, ૧૯૯૬ ના અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ રાહત માટેના દરવાજા પણ બંધ કરી દીધા.

૧૦. હાઈકોર્ટનો ઉક્ત હુકમ, જેને આ અપીલમાં પડકારવામાં આવ્યો છે, તેથી એ પ્રશ્ન ઉભો કરે છે કે શું મધ્યસ્થની નિમણૂક માટે મધ્યસ્થતા કલમમાં કોઈ પ્રક્રિયાના અભાવે, હાઈકોર્ટના મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ અથવા નિયુક્ત અદાલત મધ્યસ્થતા દ્વારા તેમના વિવાદોનો ઉકેલ લાવવા માટે પક્ષકારો વચ્ચેના કરારની શરતો અનુસાર ૧૯૯૬ ના અધિનિયમની કલમ ૧૧(૬) અથવા અન્ય કોઈ જોગવાઈ હેઠળ મધ્યસ્થની નિમણૂક કરી શકે છે."

૧૫.૧ ત્યારબાદ, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે :—

"૧૯. અમે સંબંધિત પક્ષકારો વતી કરાયેલી રજૂઆતો પર કાળજીપૂર્વક વિચાર કર્યો છે અને એવું જણાય છે કે આ અપીલનો નિર્ણય કરવા માટે અમારે બે પ્રશ્નોના નિર્ણયો લેવાના છે. પ્રથમ અને સંભવિત મૂળભૂત પ્રશ્ન એ છે કે શું સત્તાવાર ગેઝેટમાં જાહેરનામાના અભાવે, ગુજરાત ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨(૧)(કે) ના હેતુ માટે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનને જાહેર

સત્તામંડળ ગણી શકાય કે કેમ. બીજો પ્રશ્ન એ છે કે શું મધ્યસ્થતા કરારમાં જ મધ્યસ્થની નિમણૂક માટેની પ્રક્રિયાનો અભાવ, ૧૯૯૬ ના અધિનિયમની કલમ ૧૧(૬) અથવા અન્ય કોઈ જોગવાઈ હેઠળ મધ્યસ્થની નિમણૂક માટે અવરોધ બનશે, જ્યારે માત્ર આ કાર્યવાહીના પક્ષકારો જ નહીં પરંતુ હાઈકોર્ટ પણ એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા હતા કે ગુજરાત ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ ની જોગવાઈઓ વર્તમાન કેસમાં લાગુ પડશે નહીં.

૨૦. આ સંબંધમાં, અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનને ગુજરાત ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨(૧)(iii) માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ "જાહેર સાહસ" તરીકે અધિસૂચિત કરવામાં આવ્યું ન હતું તે હકીકત હોવા છતાં, અમે શ્રી ગંભીરની રજૂઆતોને સ્વીકારવા તરફ વળેલા છીએ. તેમાં કોઈ વિવાદ નથી કે અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન સ્થાનિક સત્તામંડળ છે અને તે તે સંબંધમાં સત્તાવાર ગેઝેટમાં પ્રકાશિત થયેલા જાહેરનામાના અનુસંધાનમાં જ "જાહેર સાહસ" નો વેશ ધારણ કરી શકે છે. બીજી બાજુ, જ્યાં સુધી વર્તમાન કરારનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી ફોર્મ બી-૧ તેનું મહત્વ ગુમાવે છે તો પણ, પક્ષકારો મધ્યસ્થતા દ્વારા તેમના વિવાદોના ઉકેલ માટે સંમત થયા હોવાથી, મધ્યસ્થની નિમણૂક કરવા માટે મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા માટે પક્ષકારોને સક્ષમ બનાવવા ૧૯૯૬ ના અધિનિયમની ઉપ-કલમ (૫) ની જોગવાઈઓને અમલમાં મૂકી શકાય છે. શ્રી દિવાન દ્વારા લેવાયેલું વલણ અત્યંત તકનીકી છે અને મધ્યસ્થ

ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદોના ઉકેલમાં સહાયક નથી."

૧૬. ઉપરોક્ત બાબતોના અવલોકનથી, મને જણાય છે કે જે પ્રશ્ન ખાસ કરીને ઘડવામાં આવ્યો હતો તે નીચે મુજબ હતો :-

"શું સત્તાવાર ગેઝેટમાં જાહેરનામાના અભાવે, મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનને "કામના કરાર" માટે જાહેર સત્તામંડળ (જાહેર સાહસ) ગણી શકાય અને તેથી, તેના દ્વારા કરવામાં આવેલા કરારને મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨(૧)(કે) માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ કહી શકાય નહીં?".

ઉપરોક્ત પ્રશ્નોનો ઉત્તર ઓમ કન્સ્ટ્રક્શન (સુપ્રા) માં ખાસ કરીને નીચેની શરતોમાં આપવામાં આવ્યો હતો:-

"૨૦. અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનને ગુજરાત ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨(૧)(આઈ)(iii) માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ "જાહેર સાહસ" તરીકે અધિસૂચિત કરવામાં આવ્યું ન હતું તે હકીકત હોવા છતાં અમે શ્રી ગંભીરની રજૂઆતો સ્વીકારવા તરફ વળેલા છીએ. તેમાં કોઈ વિવાદ નથી કે અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન સ્થાનિક સત્તામંડળ છે અને તે માત્ર સત્તાવાર ગેઝેટમાં પ્રકાશિત જાહેરનામાના અનુસંધાનમાં જ "જાહેર સાહસ" નો વેશ ધારણ કરી શકે છે".

૧૭. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, ઓમ કન્સ્ટ્રક્શન (સુપ્રા) માં આપેલા નિર્ણયનો ગુણોત્તર એવો છે કે સત્તાવાર ગેઝેટમાં જાહેરનામું પ્રકાશિત થયા

પછી જ, એએમસીને "જાહેર સાહસ" ગણી શકાય. વર્તમાન કેસમાં, જાહેરનામું ૧૬/૧૨/૨૦૨૪ ના રોજ જારી કરવામાં આવ્યું હોવાથી, સામાવાળા-એએમસી ૧૬/૧૨/૨૦૨૪ પહેલા "જાહેર સાહસ" હોવાનું કહી શકાય નહીં. પરિસ્થિતિને જોવાનો બીજો રસ્તો એ હશે કે ૧૩/૦૧/૨૦૦૮ ના રોજ નક્કી કરવામાં આવેલા ઓમ કન્સ્ટ્રક્શન (સુપ્રા) માં, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે તે જ સામાવાળા-એએમસીને ઉક્ત તારીખે "જાહેર સાહસ" માન્યા નથી કારણ કે એએમસીને "જાહેર સાહસ" જાહેર કરતું કોઈ જાહેરનામું ન હતું. ૧૩/૦૧/૨૦૦૮ ની સ્થિતિ ૧૬/૧૨/૨૦૨૪ સુધી ચાલુ રહી છે, જો ૧૪/૦૫/૨૦૨૫ સુધી નહીં કે જે તારીખે, એએમસી આખરે મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૮૨ ની કલમ ૨(૧)(આઈ)(iii) ના અર્થમાં "જાહેર સાહસ" તરીકે જાહેર કરવામાં આવ્યું. તેથી, ૧૬/૧૨/૨૦૨૪ અથવા ૧૪/૦૫/૨૦૨૫ થી, સામાવાળા-એએમસી "જાહેર સાહસ" બન્યા.

૧૮. બાબતના આવા દ્રષ્ટિકોણમાં, તારીખ ૧૬/૧૨/૨૦૨૪ અને ૧૪/૦૫/૨૦૨૫ ના જાહેરનામાને ભવિષ્યલક્ષી ગણવું જોઈએ અને તેને ભૂતલક્ષી અમલ ધરાવતું કહી શકાય નહીં. ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, કાયદાઓનો ભવિષ્યલક્ષી/ભૂતલક્ષી અમલ અને ભૂતલક્ષી જાહેરનામા જારી કરવાની રાજ્યની સત્તા અંગે અરજદારો દ્વારા ટાંકવામાં

આવેલા અને નિર્દેશિત કરાયેલા સંખ્યાબંધ નિર્ણયોનો સંદર્ભ આપવો હું જરૂરી માનતો નથી.

૧૯. મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ની કલમ ૨(૪) નીચે મુજબ વંચાય છે:—

"(૪) કલમ ૪૦ ની ઉપ-કલમ (૧), કલમ ૪૧ અને ૪૩ સિવાયનો આ ભાગ તત્કાલ અમલમાં હોય તેવા અન્ય કોઈ કાયદા હેઠળની દરેક મધ્યસ્થતાને લાગુ પડશે, જાણે કે મધ્યસ્થતા મધ્યસ્થતા કરારના અનુસંધાનમાં હોય અને જાણે કે તે અન્ય કાયદો મધ્યસ્થતા કરાર હોય, સિવાય કે આ ભાગની જોગવાઈઓ તે અન્ય કાયદા સાથે અથવા તે હેઠળ બનાવેલા કોઈપણ નિયમો સાથે અસંગત હોય"

૨૦. મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૮ આદેશ આપે છે કે જ્યાં કામના કરારના પક્ષકારો વચ્ચે કોઈ વિવાદ ઉભો થાય છે, ત્યાં કોઈપણ પક્ષકાર આવા વિવાદને ટ્રિબ્યુનલને સંદર્ભિત કરી શકે છે. આમ, સ્પષ્ટપણે મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૮ મધ્યસ્થતા અધિનિયમની કલમ ૧૧ ની જોગવાઈઓ સાથે અસંગત છે અને તેથી, મધ્યસ્થતા અધિનિયમની કલમ ૨(૪) ને ધ્યાનમાં રાખીને મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમની જોગવાઈઓ પ્રબળ હોવી જોઈએ.

૨૧. નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે (૨૦૨૩) ૯ એસસીસી ૪૦૧ માં રિપોર્ટ થયેલ ગુજરાત સ્ટેટ સિવિલ સપ્લાઈઝ કોર્પોરેશન લિમિટેડ વિરુદ્ધ મહાકાલી ફૂડ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (યુનિટ ૨) અને અન્ય ના કેસમાં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:—

"૩૨. હવે, આ અપીલોમાં સંકળાયેલો પ્રથમ અને મુખ્ય મુદ્દો એ છે કે શું સૂક્ષ્મ, લઘુ અને મધ્યમ ઉદ્યોગોના વિલંબિત ચુકવણીઓ અંગે એમએસએમઈડી એક્ટ, ૨૦૦૬ ના પ્રકરણ V માં આપેલી જોગવાઈઓ મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ માં આપેલી જોગવાઈઓ પર પ્રાધાન્ય ધરાવે છે, વધુ ખાસ કરીને જ્યારે પક્ષકારોએ મધ્યસ્થતા અધિનિયમની કલમ ૭ માં વિભાવિત કર્યા મુજબ એક સ્વતંત્ર કરાર સંપાદિત કરીને તેમની વચ્ચે ઉદ્ભવતા વિવાદોને મધ્યસ્થતા માટે સબમિટ કરવા માટે સંમતિ આપી હતી? બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, શું એમએસએમઈડી એક્ટ, ૨૦૦૬ ના પ્રકરણ V માં આપેલી જોગવાઈઓ મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ માં આપેલી જોગવાઈઓ પર ઓવરરાઈડિંગ અસર ધરાવશે?

૪૩. અદાલત કલમ ૧૮ ની ઉપ-કલમ (૧) અને ઉપ-કલમ (૪) માં આપેલી ચોક્કસ નોન ઓબ્સ્ટેન્ટે કલમોને પણ નજરઅંદાજ કરી શકે નહીં જે તત્કાલ અમલમાં હોય તેવા અન્ય કોઈપણ કાયદા પર ઓવરરાઈડિંગ અસર ધરાવે છે. જ્યારે ૨૦૦૬ માં એમએસએમઈડી એક્ટ, ૨૦૦૬ ઘડવામાં આવી

રહ્યો હતો, ત્યારે ધારાસભા તેના અગાઉ ઘડાયેલા ૧૯૯૬ ના મધ્યસ્થતા અધિનિયમથી વાકેફ હતી, અને તેથી, એવું માની લેવામાં આવે છે કે ધારાસભ્યોએ એવા તબક્કે એમએસએમઈડી એક્ટ, ૨૦૦૬ ની કલમ ૧૮ ની ઉપ-કલમ (૨) હેઠળ શરૂ કરાયેલી સુલેહ પ્રક્રિયા નિષ્ફળ જાય અને જ્યારે ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલ પોતે મધ્યસ્થતા માટે વિવાદો હાથ ધરે અથવા આવી મધ્યસ્થતા માટે કોઈપણ સંસ્થા કે કેન્દ્રને સંદર્ભિત કરે ત્યારે એમએસએમઈડી એક્ટ, ૨૦૦૬ હેઠળના વિવાદો માટે મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ની જોગવાઈઓને જાગૃતપણે લાગુ કરી હતી. કલમ ૧૮(૩) માં મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ની કલમ ૭ ની ઉપ-કલમ (૧) માં દર્શાવેલ મધ્યસ્થતા કરારના અનુસંધાનમાં હોય તે રીતે આવી મધ્યસ્થતાને ગણવાના હેતુ માટે 'જાણે કે' શબ્દપ્રયોગનો ઉપયોગ કરીને એક માની લીધેલી કાનૂની કલ્પના બનાવવામાં આવી છે તે નોંધવું પણ મહત્વપૂર્ણ છે. કે. પ્રભાકરણ વિરુદ્ધ પી. જયરાજન, (૨૦૨૫) ૧ એસસીસી ૭૫૪ માં ઠરાવ્યા મુજબ, કાનૂની કલ્પના એ હકીકતોની પરિસ્થિતિના અસ્તિત્વને ધારે છે જે અસ્તિત્વમાં ન હોઈ શકે અને પછી હકીકતોની તે પરિસ્થિતિમાંથી ઉદ્ભવતા પરિણામો કાઢે છે. આમ, એમએસએમઈડી એક્ટ, ૨૦૦૬ ના સરેરાશ હેતુ, ઉદ્દેશ્યો અને યોજના અને તેમાં વપરાયેલા અસ્પષ્ટ શબ્દપ્રયોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અદાલતને એવું ઠરાવવામાં કોઈ સંકોચ નથી કે એમએસએમઈડી એક્ટ, ૨૦૦૬ ના

પ્રકરણ-V ની જોગવાઈઓ મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ની જોગવાઈઓ પર ઓવરરાઈડિંગ અસર ધરાવે છે."

૨૨. ઉમરી પૂફ પ્રતાપપુર (યુપીપી) ટોલવેઝ પ્રા. લિ. વિરુદ્ધ એમ.પી. રોડ ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન અને અન્ય માં ૨૦૨૫ એસસીસી ઓનલાઈન એસસી ૧૫૬૯ માં રિપોર્ટ થયેલ નામદાર એપેક્સ કોર્ટના તાજેતરના નિર્ણયમાં, નામદાર એપેક્સ કોર્ટ મધ્યસ્થતા અધિનિયમ અને મધ્યપ્રદેશ આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૮૩ વચ્ચેના આંકડાકીય સમાન સંઘર્ષ સાથે સંબંધિત હતી, જે મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ને કંઈક અંશે સમાન છે. ઉમરી (સુપ્રા) માં, નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું:-

"૧૧.૮. તે જ રીતે, મધ્યપ્રદેશ રૂરલ રોડ ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી વિરુદ્ધ બેકબોન એન્ટરપ્રાઇઝિસ લિમિટેડ (સુપ્રા) માં, આ અદાલતે ફરી એકવાર ૧૯૮૩ ના અધિનિયમ દ્વારા આવરી લેવામાં આવેલા કામના કરારોમાંથી ઉદ્ભવતી બાબતોમાં મધ્યપ્રદેશ આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલના વિશિષ્ટ અધિકારક્ષેત્રને મજબૂત બનાવ્યું છે.

૧૧.૯. વર્તમાન કન્સેશન કરાર સંપૂર્ણપણે મધ્યપ્રદેશ રાજ્યની અંદર આવેલા રાજ્ય ધોરીમાર્ગના બાંધકામ સંબંધિત હોવાથી અને સામાવાળા નંબર ૧, રાજ્ય-નિયંત્રિત એન્ટિટી દ્વારા એનાયત કરવામાં આવ્યો હોવાથી, કરાર ૧૯૮૩ ના અધિનિયમની કલમ ૨(૧)(આઈ) હેઠળ

સ્પષ્ટપણે "કામના કરાર" તરીકે લાયક ઠરે છે. પરિણામે, તેમાંથી ઉદ્ભવતો વિવાદ મધ્યપ્રદેશ આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલના વિશિષ્ટ અધિકારક્ષેત્રમાં આવે છે.

૧૧.૧૦. ઉપરોક્ત વૈધાનિક માળખા અને વૈધાનિક ઉચ્ચારણોને ધ્યાનમાં રાખીને, મધ્યસ્થતા અને સુલેહ અધિનિયમ, ૧૯૯૬ આવી બાબતોમાં કાયદાના અમલ દ્વારા બાકાત રહે છે. તેથી, અપીલકર્તા દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલી ખાનગી મધ્યસ્થતા કાર્યવાહી કાયદાની દ્રષ્ટિએ અસ્તિત્વમાં નથી, અને ન્યાયનિર્ણય માટે યોગ્ય મંચ ૧૯૮૩ ના અધિનિયમ હેઠળ સ્થાપિત મધ્યપ્રદેશ આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ છે.

૧૨.૨. એ સુપ્રસ્થાપિત કાયદો છે કે પક્ષકારો જાહેર હિતમાં ઘડવામાં આવેલા વૈધાનિક બંધનમાંથી મુક્તિ મેળવી શકતા નથી.

બુઝ એલેન એન્ડ હેમિલ્ટન ઇન્ક. વિરુદ્ધ એસબીઆઈ હોમ ફાઈનાન્સ લિમિટેડ માં, આ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે જ્યાં ધારાસભાએ વિવાદોના ન્યાયનિર્ણયને કોઈ વિશેષ મંચ માટે અનામત રાખ્યો હોય ત્યાં મધ્યસ્થતા સ્વીકાર્ય નથી. સુસંગત અવલોકન નીચે મુજબ છે:

"૩૫. આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ એ વિવાદના પક્ષકારો દ્વારા દેશના કાયદા હેઠળ રચાયેલી અદાલતો અને ટ્રિબ્યુનલ જે જાહેર મંચ છે તેના સ્થાને તેમના વિવાદોનો ન્યાયનિર્ણય કરવા માટે સ્વેચ્છાએ પસંદ કરાયેલા ખાનગી મંચ

છે. અદાલત દ્વારા નિર્ણય કરી શકાય તેવો દરેક સિવિલ અથવા વાણિજ્યિક વિવાદ, કાં તો કરારગત અથવા બિન-કરારગત, સિદ્ધાંતતઃ મધ્યસ્થતા દ્વારા ન્યાયનિર્ણય અને ઉકેલવા માટે સક્ષમ છે, સિવાય કે આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલનું અધિકારક્ષેત્ર સ્પષ્ટપણે અથવા જરૂરી સૂચન દ્વારા બાકાત રાખવામાં આવ્યું ન હોય. કાર્યવાહીની કેટલીક શ્રેણીઓનો ન્યાયનિર્ણય જાહેર નીતિની બાબત તરીકે ધારાસભા દ્વારા વિશિષ્ટ રીતે જાહેર મંચ માટે અનામત રાખવામાં આવ્યો છે. કેસોની કેટલીક અન્ય શ્રેણીઓ, જોકે જાહેર મંચ (અદાલતો અને ટ્રિબ્યુનલ) દ્વારા ન્યાયનિર્ણય માટે સ્પષ્ટપણે અનામત ન હોય તો પણ, જરૂરી સૂચન દ્વારા ખાનગી મંચના ક્ષેત્રમાંથી બાકાત રહી શકે છે. પરિણામે, જ્યાં કારણ/વિવાદ અ-મધ્યસ્થતાપાત્ર હોય, ત્યાં જે અદાલતમાં દાવો બાકી હોય તે અદાલત, અધિનિયમની કલમ ૮ હેઠળ પક્ષકારોને મધ્યસ્થતા માટે સંદર્ભિત કરવાનો ઇનકાર કરશે, પછી ભલે પક્ષકારો આવા વિવાદોના પટાવટ માટેના મંચ તરીકે મધ્યસ્થતા પર સંમત થયા હોય."

૧૩. બંને પક્ષકારો ૧૯૯૬ ના અધિનિયમ હેઠળ મધ્યસ્થતા કરવાનો ઇરાદો ધરાવતા હતા તે બાબતે અપીલકર્તાની રજૂઆત કાનૂની વજન ધરાવતી નથી. ૧૯૮૩ ના અધિનિયમનો હેતુ અને યોજના રાજ્ય અને તેના સાધનો સાથે સંકળાયેલા કામના કરારોમાંથી ઉદ્ભવતા તમામ વિવાદોને એકરૂપતા,

કાર્યક્ષમતા અને જાહેર જવાબદારી સુનિશ્ચિત કરવા માટે એક વિશિષ્ટ વૈધાનિક મંચ પર મોકલવાનો છે. આ ઈરાદો કન્સેશન કરારની કલમ ૪૪.૪ માં પણ પ્રતિબિંબિત થાય છે, જે સ્વીકારે છે કે સક્ષમ વૈધાનિક મંચની રચના થાય તેવા સંજોગોમાં, આવો મંચ કરારગત મધ્યસ્થતા કલમ પર પ્રબળ રહેશે. જો કે એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે મધ્યપ્રદેશ આબિટ્રિશન ટ્રિબ્યુનલ કલમ ૪૪.૪ હેઠળ સ્પષ્ટપણે વિભાવિત કરવામાં આવી ન હતી, તેમ છતાં પ્રવર્તમાન કાયદા હેઠળ ટ્રિબ્યુનલનું અસ્તિત્વ અને તેના વિશિષ્ટ અધિકારક્ષેત્રને કરાર દ્વારા ઓવરરાઈડ કરી શકાય નહીં કે નજરઅંદાજ કરી શકાય નહીં."

૨૩. અરજદારોએ મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨(૧) (કે) હેઠળના જાહેરનામાના સંદર્ભમાં એ દલીલ કરવા માટે એઆઈઆર ૨૦૦૯ ગુજરાત ૧૩૦ માં રિપોર્ટ થયેલ આર. એમ. દાસા વિરુદ્ધ ધી ગુજરાત વોટર સપ્લાય એન્ડ સીવરેજ બોર્ડ અને અન્ય માં આપેલા ચુકાદા પર ભારે નિર્ભરતા મૂકી છે કે મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨(૧)(કે) હેઠળ કોઈ જાહેરનામું ન હોવાથી, આ વિવાદો હજુ પણ મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ના ક્ષેત્રની બહાર રહેશે. આર. એમ. દાસા (સુપ્રા) માં આગળ નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું છે :-

"૮.૧ તારીખ ૨૩/૦૯/૨૦૦૩ ના જાહેરનામા અગાઉ તમામ પ્રકારની

પાઈપલાઈનના કામો મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨(૧)(કે) ની વ્યાખ્યામાં ન હતા. મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨(૧)(કે) અનુસાર, "કામનો કરાર" એટલે રાજ્ય સરકાર અથવા જાહેર સાહસ દ્વારા કોઈપણ મકાન અથવા સુપરસ્ટ્રક્ચર, ડેમ, વીયર, કેનાલ, જળાશય, ટાંકી, તળાવ, રસ્તો, ફૂવો, પુલ, નાળું, ફેક્ટરી અથવા વર્કશોપ અથવા રાજ્ય સરકારના અથવા પ્રસંગોપાત જાહેર સાહસના એવા અન્ય કામના બાંધકામ, સમારકામ અથવા જાળવણી સંબંધિત કોઈપણ કામના અમલ માટે અન્ય કોઈપણ વ્યક્તિ સાથે કરવામાં આવેલો કરાર, જે રાજ્ય સરકાર સત્તાવાર ગેઝેટમાં જાહેરનામા દ્વારા નિર્દિષ્ટ કરે અને તેમાં શામેલ છે- (i) આવા કોઈપણ કામના અમલ સંબંધિત માલના પુરવઠા માટે કરવામાં આવેલો કરાર (ii) માલની ખરીદી કે વેચાણ માટે રાજ્ય સરકારના સેન્ટ્રલ સ્ટોર્સ પર્યેઝ ઓર્ગેનાઇઝેશન દ્વારા કરવામાં આવેલો કરાર.

આમ, મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨(૧)(કે) હેઠળ સત્તાવાર ગેઝેટમાં જાહેરનામા દ્વારા રાજ્ય સરકાર કામ નિર્દિષ્ટ પણ કરી શકે છે. આમ મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨ ની ઉપ-કલમ (૧) ના ખંડ (કે) દ્વારા મળેલ સત્તાઓની રૂએ, તારીખ ૨૩/૦૯/૨૦૦૩ ના જાહેરનામા દ્વારા રાજ્ય સરકારે મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ના હેતુ માટે રાજ્ય સરકારના તમામ પ્રકારની પાઈપલાઈનના કામ નિર્દિષ્ટ કર્યા છે. મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ,

૧૯૯૨ ની કલમ ૮ અનુસાર, જ્યાં આવા કામના કરારના સંબંધમાં પક્ષકારો વચ્ચે કોઈ વિવાદ ઉભો થાય છે, ત્યાં કોઈપણ પક્ષકાર, આ કામના કરારમાં મધ્યસ્થતા કલમ શામેલ છે કે નહીં તે ધ્યાનમાં લીધા વિના, વિવાદ ઉભો થયો હોય તે તારીખથી એક વર્ષની અંદર, મધ્યસ્થતા માટે ટ્રિબ્યુનલને લેખિતમાં આવા વિવાદનો સંદર્ભ આપશે. આમ ૨૩/૦૯/૨૦૦૩ થી અને ત્યારથી તમામ પ્રકારની પાઈપલાઈનના કામના સંબંધમાં પણ, કામના કરારના પક્ષકારો વચ્ચે કોઈ વિવાદ ઉભો થાય છે, તો કોઈપણ પક્ષકાર, આવા કામના કરારમાં મધ્યસ્થતા કલમ શામેલ છે કે નહીં તે ધ્યાનમાં લીધા વિના, વિવાદ ઉભો થયો હોય તે તારીખથી એક વર્ષની અંદર, મધ્યસ્થતા માટે ટ્રિબ્યુનલને લેખિતમાં આવા વિવાદનો સંદર્ભ આપશે.

૮.૨ મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૧૩ અનુસાર, કલમ ૧૨ દ્વારા અન્યથા જોગવાઈ કર્યા સિવાય, કોઈ સિવિલ કોર્ટ પાસે તે પ્રશ્ન સાથે કામ કરવાની કે તેનો નિર્ણય કરવાની સત્તા રહેશે નહીં જેનો નિર્ણય કરવા માટે અને જેની સાથે કામ કરવા માટે ઉક્ત અધિનિયમ દ્વારા કે હેઠળ ટ્રિબ્યુનલ સક્ષમ છે અને મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ દ્વારા કે હેઠળ કોઈપણ સત્તાના અનુસંધાનમાં લેવાયેલા કે લેવાના થતા કોઈપણ પગલાના સંબંધમાં કોઈ સિવિલ કોર્ટ દ્વારા કોઈ મનાઈદુકમ આપવામાં આવશે નહીં. તેથી, ૨૩.૦૯.૨૦૦૩ ના રોજ અને ત્યારપછી મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૧૩ ને ધ્યાનમાં લેતા, રાજ્ય

સરકાર અથવા જાહેર સાહસની પાઈપલાઈનના કામના કરારના પક્ષકારો વચ્ચે ઉદ્ભવતા કોઈપણ વિવાદ માટે, કોઈ સિવિલ કોર્ટ પાસે કોઈ અધિકારક્ષેત્ર રહેશે નહીં અને માત્ર મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ હેઠળ સ્થાપિત ટ્રિબ્યુનલ પાસે જ અધિકારક્ષેત્ર રહેશે. એ નોંધવું જોઈએ કે મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨૧ અનુસાર પણ, મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૪૦ ની જોગવાઈઓ, જ્યાં સુધી તે અધિનિયમની જોગવાઈઓ સાથે અસંગત હોય ત્યાં સુધી, 'કામના કરાર' માંથી ઉદ્ભવતા કોઈપણ વિવાદને લાગુ પડવાનું બંધ કરશે અને મધ્યસ્થ, અમ્પાયર, અદાલત અથવા સત્તામંડળ સમક્ષ આવા વિવાદ સંબંધિત તમામ મધ્યસ્થતા કાર્યવાહી ટ્રિબ્યુનલને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવશે. તેથી, એવા કિસ્સામાં કે જ્યાં આવા વિવાદ સંબંધિત મધ્યસ્થતા કાર્યવાહી મધ્યસ્થ, અમ્પાયર, અદાલત અથવા સત્તામંડળ સમક્ષ બાકી હોય, તો પણ તે આ અધિનિયમ હેઠળ સ્થાપિત ટ્રિબ્યુનલને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવશે. અરજદારના વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી પરમારે એવો દાવો કરવાનો પ્રયાસ કર્યો છે કે વર્તમાન કેસમાં મધ્યસ્થતા કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હોવાનું કહી શકાય નહીં અને તેથી, કલમ ૨૧ લાગુ પડશે નહીં. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે માત્ર એવા કિસ્સામાં જ્યાં મધ્યસ્થતા કાર્યવાહી બાકી હતી તેઓને ટ્રાન્સફર કરવાની જરૂર હતી. આવી દલીલ સ્વીકારી શકાય નહીં. જ્યારે એવા કિસ્સામાં પણ જ્યાં મધ્યસ્થતા કાર્યવાહી અગાઉથી જ મધ્યસ્થ

સમક્ષ બાકી હતી, તેઓ ટ્રિબ્યુનલને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવશે, ત્યારે હવે મધ્યસ્થતા અને સુલેહ અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ની જોગવાઈઓ હેઠળ મધ્યસ્થની નિમણૂક કરવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ ઊભો થતો નથી.

૮.૩ તેથી, મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની ઉપરોક્ત જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લેતા, અરજદાર વતી કરાયેલી એવી દલીલ કે વિચારણા માટેની સુસંગત તારીખ એ હશે જે તારીખે વર્ક ઓર્ડર સંપાદિત કરવામાં આવ્યો હતો એટલે કે ૧૨/૦૪/૧૯૯૯ અને વિવાદ ઊભો થયો તે તારીખ નહીં, તે સ્વીકારી શકાય નહીં. તેથી, અરજદાર વતી કરાયેલી એવી દલીલ કે તારીખ ૨૩/૦૯/૨૦૦૩ નું જાહેરનામું ભૂતલક્ષી રીતે લાગુ પડશે નહીં તે પણ સ્વીકારી શકાય નહીં. તારીખ ૨૩.૦૯.૨૦૦૩ ના જાહેરનામાને ભૂતલક્ષી રીતે લાગુ કરવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ નથી. કલમ ૨(૧)(કે), કલમ ૮, કલમ ૧૩, કલમ ૨૧ ને ધ્યાનમાં લેતા કાયદા દ્વારા, જે તારીખથી ચોક્કસ કરાર / કામનો કરાર કલમ ૨(૧)(કે) ની વ્યાખ્યામાં લાવવામાં આવે છે તે તારીખથી અને ત્યારથી, આવા કામના કરારના પક્ષકારો વચ્ચે ઉદ્ભવતા વિવાદ માટે, માત્ર ગુજરાત જાહેર કામોના કરારો અંગેના વિવાદોના મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ હેઠળ સ્થાપિત ટ્રિબ્યુનલ પાસે જ અધિકારક્ષેત્ર રહેશે.

૮.૪ ઉપર જણાવ્યા મુજબ, સુસંગત તારીખ એ હશે જે તારીખે વિવાદ ઊભો

થયો હતો અને તે તારીખ નહીં કે જે તારીખે કામનો કરાર સંપાદિત કરવામાં આવ્યો હતો. કલમ ૮ ના સ્પષ્ટ વાચન પર ટ્રિબ્યુનલનો સંપર્ક કરવા માટેની સુસંગત તારીખ એ હશે જે તારીખે વિવાદ ઉભો થયો હતો. અરજીના પેરા - ૧૦ માં, અરજદારે પોતે રજૂઆત કરી છે કે વાદકારણ ૨૯/૦૩/૨૦૦૫ ના રોજ અને ત્યારપછી અને આખરે ૨૦/૦૨/૨૦૦૭ ના રોજ ઉભું થયું છે. તેથી, જ્યારે વર્ક ઓર્ડરના સંબંધમાં ૨૯/૦૩/૨૦૦૫ ના રોજ અને ત્યારપછી વિવાદ ઉભો થયો છે, ત્યારે તારીખ ૨૩/૦૯/૨૦૦૩ ના જાહેરનામાને ધ્યાનમાં લેતા પછી, અધિનિયમની કલમ ૨(૧)(કે) માં 'કામનો કરાર' આપવામાં આવ્યો છે અને જ્યારે પછી આવા કામના કરારના પક્ષકારો વચ્ચે કોઈ વિવાદ ઉભો થાય છે, ત્યારે કોઈપણ પક્ષકાર લેખિતમાં આ વિવાદ મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલને સંદર્ભિત કરશે. તેથી, અરજદાર વતી કરાયેલી એવી દલીલ કે મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨(૧)(કે) હેઠળ 'કામના કરાર' ની વ્યાખ્યામાં પાઈપલાઈનના કામો લાવતું તારીખ ૨૩/૦૯/૨૦૦૩ નું જાહેરનામું ૨૩/૦૯/૨૦૦૩ ની તારીખ અગાઉ સંપાદિત કરાયેલા કામના કરાર પર અસર કરશે નહીં અને/અથવા જેમના માટે વર્ક ઓર્ડર/કરાર ૨૩/૦૯/૨૦૦૩ અગાઉ સંપાદિત કરાયેલ છે, તેમને મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની જોગવાઈઓ લાગુ પડશે નહીં, તે સ્વીકારી શકાય નહીં અને તેમાં કોઈ તથ્ય નથી.

હવે જ્યાં સુધી અરજદારના વિદ્વાન એડવોકેટ દ્વારા નિર્ભર રહેવાયેલા

નિર્ણયોનો સંબંધ છે, વૈધાનિક જોગવાઈઓ અને આ અદાલત દ્વારા કરાયેલા તારણો અને અવલોકનોને ધ્યાનમાં લેતાં તે અરજદાર માટે કોઈ સહાયરૂપ નથી."

૨૪. આમ, આ અદાલતે સ્પષ્ટપણે અવલોકન કર્યું હતું કે મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨(૧)(કે) હેઠળના જાહેરનામાનો કોઈ ભૂતલક્ષી અમલ થશે નહીં. વધુમાં, મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨(૧)(કે), ૮, ૧૩, ૨૧ ને ધ્યાનમાં લઈને, આ અદાલતે એવું ઠરાવ્યું હતું કે કલમ ૮ ના હેતુ માટે એટલે કે ટ્રિબ્યુનલને અધિકારક્ષેત્ર આપવા માટે, સુસંગત તારીખ એ હશે જે તારીખે વિવાદ ઉભો થયો હતો અને તે તારીખ નહીં કે જે તારીખે કામનો કરાર સંપાદિત કરવામાં આવ્યો હતો. વર્તમાન કેસમાં તમામ અરજીઓમાં સુસંગત તારીખ મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ હેઠળ મધ્યસ્થતાના અમલની તારીખ હશે, જે સ્વીકાર્યપણે મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨(૧) (આઈ)(iii) હેઠળના જાહેરનામા અગાઉની છે, જે તારીખ ૧૬/૧૨/૨૦૨૪ છે, જે તારીખે સામાવાળા તેના કામના કરારોમાંથી ઉદ્ભવતા વિવાદો ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા ચલાવવા માટે પાત્ર બન્યા હતા. મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨(૧)(કે) હેઠળ કોઈ જાહેરનામું નથી જે સ્પષ્ટપણે પ્રશ્નાસ્પદ વિવાદોને "કામના કરાર" ના અર્થમાં લાવે છે તે

હકીકત સિવાય આ છે.

૨૫. મારા મતે, સામાવાળા-એએમસી પણ સ્પષ્ટપણે સમજ્યા હતા કે તારીખ ૧૬/૧૨/૨૦૨૪ ના જાહેરનામામાં સામાવાળાનો સમાવેશ કરવાનો ન હતો અને તેથી, સત્તાવાર ગેઝેટમાં તારીખ ૧૪.૦૫.૨૦૨૫ ના રોજ એક વધુ જાહેરનામું પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું, જેમાં તારીખ ૧૬/૧૨/૨૦૨૪ ના જાહેરનામામાં નીચે મુજબ સુધારો કરવામાં આવ્યો :-

"ઉક્ત જાહેરનામામાં, "ગુજરાત નગરપાલિકા અધિનિયમ, ૧૯૯૩" શબ્દો અને આંકડાઓ પછી, 'ઉપ-કલમ (૧૦) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત નિગમ' શબ્દો, આંકડાઓ અને કૌંસ ઉમેરવામાં આવશે."

૨૬. જાહેરનામા નંબર જીકે/૬૪/એઆરબી/૧૦૨૦૨૪/યુઓઆર-૦૧/ડી-૧ તારીખ ૧૬/૧૨/૨૦૨૪ નું સ્પષ્ટ અને અક્ષરશઃ અર્થઘટન, "મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનો" ને સ્થાનિક સત્તામંડળોના વર્ગ તરીકે મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨(૧)(આઈ)(iii) ના હેતુઓ માટે "જાહેર સાહસ" ની વ્યાખ્યામાં લાવતું નથી. આ જાહેરનામું માત્ર ગુજરાત નગરપાલિકા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૨ ની ઉપ-કલમ (૧૪) અને ગુજરાત પ્રોવિન્શિયલ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન્સ અધિનિયમ, ૧૯૪૯ ની કલમ ૨ ની ઉપ-કલમ (૩૪બી) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત "નગરપાલિકાઓ" અને ગુજરાત પંચાયત અધિનિયમ, ૧૯૯૩ ની કલમ ૨

ની ઉપ-કલમ (૧૪) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત "પંચાયતો" ને જ ૧૯૯૨ ના અધિનિયમના હેતુઓ માટે "જાહેર સાહસ" તરીકે નિર્દિષ્ટ કરે છે.

૨૭. આમ, આ જાહેરનામાનું સ્પષ્ટ અને અક્ષરશઃ અર્થઘટન મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનોને તેના ક્ષેત્રમાંથી સ્પષ્ટપણે બાકાત રાખે છે. જ્યારે જાહેરનામું ગુજરાત નગરપાલિકા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ અને ગુજરાત પ્રોવિન્શિયલ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન્સ અધિનિયમ, ૧૯૪૯ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ "નગરપાલિકાઓ" ને વિશિષ્ટ રીતે આવરી લે છે, તે મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨(૧)(આઈ)(iii) હેઠળ "જાહેર સાહસ" ના અર્થમાં સ્થાનિક સત્તામંડળોના વર્ગ તરીકે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનોના કોઈપણ સંદર્ભનો સ્પષ્ટપણે લોપ કરે છે.

૨૮. સંદર્ભની સરળતા માટે જાહેરનામામાં ટાંકવામાં આવેલી ગુજરાત નગરપાલિકા અધિનિયમ, ૧૯૬૩, ગુજરાત પ્રોવિન્શિયલ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન્સ અધિનિયમ, ૧૯૪૯ ની સુસંગત જોગવાઈઓ અને ગુજરાત પંચાયત અધિનિયમ, ૧૯૯૩ ની કલમ ૨ ની ઉપ-કલમ (૧૪) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત "પંચાયતો" નીચે મુજબ પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવે છે:

- ગુજરાત નગરપાલિકા અધિનિયમ, ૧૯૬૩

"૨. આ અધિનિયમમાં, સંદર્ભમાં અન્યથા જરૂરી ન હોય ત્યાં સુધી, [...]

(૧૪) "નગરપાલિકા" એટલે કલમ ૫(૧) હેઠળ રચાયેલી નગર પંચાયત અથવા પ્રસંગોપાત કલમ ૫(૨) હેઠળ રચાયેલી "નગરપાલિકા પરિષદ".

• ગુજરાત પ્રોવિન્શિયલ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન્સ અધિનિયમ, ૧૯૪૯

"૨. આ અધિનિયમમાં, જ્યાં સુધી વિષય અથવા સંદર્ભમાં કશું વિરોધી ન હોય ત્યાં સુધી, [...]

(૩૪બી) "મ્યુનિસિપલ વિસ્તાર" એટલે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૪૩પી ના ખંડ (ડી) માં ઉલ્લેખિત કોર્પોરેશનનો પ્રાદેશિક વિસ્તાર"

• ગુજરાત પંચાયત અધિનિયમ, ૧૯૯૩

"૨. આ અધિનિયમમાં, સંદર્ભમાં અન્યથા જરૂરી ન હોય ત્યાં સુધી, [...]

(૧૪) "પંચાયત" એટલે ગામ પંચાયત, તાલુકા પંચાયત કે જિલ્લા પંચાયત."

૨૯. મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨(૧)(આઈ)(iii) ની જરૂરિયાત છે કે સ્થાનિક સત્તામંડળોના વર્ગને "જાહેર સાહસ" ની વ્યાખ્યામાં આવવા માટે સત્તાવાર ગેઝેટમાં જાહેરનામા દ્વારા નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે. કલમ ૨(૧)(આઈ)(iii) નીચે મુજબ વંચાય છે.

"૨. (૧) આ અધિનિયમમાં, સંદર્ભમાં અન્યથા જરૂરી ન હોય ત્યાં સુધી, [...]

(આઈ) "જાહેર સાહસ" એટલે—

[...]

(iii) સ્થાનિક સત્તામંડળોનો એવો વર્ગ જે રાજ્ય સરકાર સત્તાવાર ગેઝેટમાં જાહેરનામા દ્વારા નિર્દિષ્ટ કરે."

૩૦. ૨૦૦૨ (૧) જીએલઆર ૧૫૩: ૨૦૦૧ (૧) જીએલએચ ૬૪૬ માં રિપોર્ટ થયેલ ગુજરાત હાઉસિંગ બોર્ડ વિરુદ્ધ અર્વિંદ સી. પટેલ ના કેસમાં આ અદાલતે "સ્થાનિક સત્તામંડળ" પદનું અર્થઘટન કરતી વખતે ઠરાવ્યું છે કે આ અધિનિયમની કલમ ૨(૧) ના ખંડ (ii) તેમજ ખંડ (iii) માં "સ્થાનિક સત્તામંડળ" પદનો અર્થ બોમ્બે જનરલ કલોઝીસ એક્ટની કલમ ૨(૨૬) અને જનરલ કલોઝીસ એક્ટની કલમ ૩(૩૧) માં દર્શાવેલ "સ્થાનિક સત્તામંડળ" પદ જેવો જ થાય છે. બોમ્બે જનરલ કલોઝીસ એક્ટ, ૧૮૮૪ ની કલમ ૩(૨૬) નીચે મુજબ વંચાય છે:

"સ્થાનિક સત્તામંડળ" એટલે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન, નગરપાલિકા, લોકલ બોર્ડ, પોર્ટ ટ્રસ્ટીઓ અથવા કમિશનરો મંડળ, અથવા મ્યુનિસિપલ અથવા સ્થાનિક મંડળનું નિયંત્રણ કે વ્યવસ્થાપન કરવા માટે કાયદેસર રીતે હકદાર અથવા સરકાર દ્વારા સોંપાયેલ અન્ય સત્તામંડળ."

૩૧. જાહેરનામું અને ઉપર પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવેલી કલમોના

સંયુક્ત વાચનથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે જાહેરનામામાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવેલા સ્થાનિક સત્તામંડળોનો એકમાત્ર વર્ગ "નગરપાલિકાઓ" અને "પંચાયતો" છે. આ જાહેરનામું ૧૯૯૨ ના અધિનિયમ હેઠળ "જાહેર સાહસ" તરીકે અધિસૂચિત સ્થાનિક સત્તામંડળોના વર્ગ તરીકે "મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનો" ને સ્પષ્ટપણે અથવા ગર્ભિત રીતે આવરી લેતું નથી. આમ, અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન તારીખ ૧૬/૧૨/૨૦૨૪ ના જાહેરનામા દ્વારા આવરી લેવાયેલ નથી અને તેથી તે જાહેર સાહસ નથી. આથી ૧૬/૧૨/૨૦૨૪ પછી પણ, એએમસી ૧૯૯૨ ના અધિનિયમના ક્ષેત્રમાં આવતું ન હતું જેથી તેની કલમ ૨૧ સહિત પરંતુ તેના પૂરતી મર્યાદિત નહીં તેવી અન્ય જોગવાઈઓ આકર્ષિત થાય. જો કે, તારીખ ૧૪/૦૫/૨૦૨૫ ના જાહેરનામા સાથે આ પરિસ્થિતિ બદલાઈ ગઈ, જે સમયથી "કોર્પોરેશન" ઉમેરવામાં આવ્યું.

૩૨. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, હું સ્પષ્ટ અભિપ્રાય ધરાવું છું કે ૧૪/૦૫/૨૦૨૫ પહેલાં, સામાવાળા-એએમસી મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ હેઠળ "જાહેર સાહસ" ના અર્થમાં આવરી લેવાયેલ ન હતું. જો કે, તેનાથી કશું બદલાતું નથી. ઉપરોક્તની એકમાત્ર અસર એ છે કે કાનૂની કલ્પના દ્વારા, એવું માની લેવામાં આવે છે કે વર્તમાન વિવાદોના સંદર્ભમાં મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ નો અમલ

૧૪/૦૫/૨૦૨૫ ના રોજ થયો હતો.

૩૩. મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨૧ પર પાછા ફરતાં, આ અદાલતે હજુ પણ શ્રી વીર્કના એ દાવા પર વિચાર કરવાનો રહે છે કે મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨૧ ની રૂએ, પ્રશ્નાસ્પદ જાહેરનામા ભવિષ્યલક્ષી છે કે ભૂતલક્ષી તેનાથી કોઈ ફરક પડતો નથી કારણ કે વિવાદ ગમે ત્યારે ઉભો થયો હોય, જ્યાં સુધી વિવાદ મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ દ્વારા આવરી લેવામાં આવ્યો હોય, મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨૧ ના અમલથી, આવો વિવાદ અને "મધ્યસ્થ, અમ્પાયર, અદાલત અથવા સત્તામંડળ સમક્ષ આવા વિવાદો સંબંધિત તમામ મધ્યસ્થતા કાર્યવાહી ટ્રિબ્યુનલને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવશે". વર્તમાન અરજીઓ એવા વિવાદોના સંબંધમાં અદાલત સમક્ષ બાકી રહેલી મધ્યસ્થતા કાર્યવાહી હોવાથી જે મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ હેઠળ ઉદ્ભવ્યા છે, મધ્યસ્થતા અધિનિયમની જોગવાઈઓ આવા વિવાદને લાગુ પડવાનું બંધ કરશે.

૩૪. આ સંજોગોમાં, કલમ ૨૧ ના કડક આદેશ દ્વારા, વિવાદો ચાલુ હોવાથી, તે "ટ્રિબ્યુનલને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવશે". તેથી, ભલે મધ્યસ્થતાના અમલ સમયે અથવા આ અરજીઓ દાખલ કરવાના સમયે

પણ, મધ્યસ્થતા અધિનિયમ હેઠળ વિવાદોની મધ્યસ્થતા કરવાનો અરજદારોનો અધિકાર સ્પષ્ટ થઈ ગયો હતો, છતાં એએમસીના સંદર્ભમાં ૧૪.૦૫.૨૦૨૫ થી અને ત્યારથી મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ના અમલ પર, તે સમાપ્ત થઈ જશે. કલમ ૨૧ મધ્યસ્થતા અધિનિયમ હેઠળ અરજદારોના સ્પષ્ટ થયેલા અધિકારો પર સંપૂર્ણપણે વિરામ મૂકે છે. જો કે, આ વિવાદોના સંદર્ભમાં આ વિવાદોને "કામનો કરાર" અધિસૂચિત કરતું કલમ ૨(૧)(કે) હેઠળનું કોઈ જાહેરનામું છે તેવો કોઈનો કેસ નથી. કલમ ૨(૧)(કે) ની વ્યાખ્યાને ધ્યાનમાં લેતા, રાજ્ય સરકાર પાસે જાહેરનામા દ્વારા કલમ ૨(૧)(કે) માં સ્પષ્ટપણે જણાવેલ કામો સિવાયના રાજ્ય સરકારના એવા અન્ય કામોને કામના કરારના અર્થમાં સમાવવાની સત્તા છે. ૨૦૨૫ એસસીસી ઓનલાઈન ગુજ ૩૨૫૫ માં રિપોર્ટ થયેલ બેંકર્સ કાર્ડીયોલોજી પ્રા. લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ કમિશનર ઓફ કોમર્શિયલ ટેક્સ અને અન્ય ના કેસમાં આ અદાલતના તાજેતરના નિર્ણયમાં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું :-

"૧૨૬. વેટ એક્ટની કલમ ૨(૨૩) ના સ્પષ્ટીકરણ (ii) મુજબ "કામનો કરાર" વ્યાખ્યાયિત થયેલ છે જે "કામનો કરાર" પદને સ્પષ્ટ કરે છે અને બંધારણીય અર્થના પ્રકાશમાં તેને સમજવાનું રહે છે.

૧૨૭. કલમ ૨(૨૩) ના સ્પષ્ટીકરણનો ખંડ (ii) શરત મૂકે છે કે ખંડ (બી) ના હેતુ માટે "કામનો કરાર" પદનો અર્થ કામના અમલ માટેનો કરાર

થાય છે અને તેમાં એવા "કામના કરાર" નો સમાવેશ થાય છે જે રાજ્ય સરકાર, સત્તાવાર ગેઝેટમાં જાહેરનામા દ્વારા, નિર્દિષ્ટ કરે અને તેથી, લાર્સન એન્ડ ટુબ્રો લિમિટેડ (સુપ્રા) ના કેસમાં નિર્ણયના પેરાગ્રાફ નંબર ૮૭ માં નામદાર એપેક્સ કોર્ટ દ્વારા અવલોકન કરાયા મુજબ, ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૬૬(૨૯એ)(બી) ના હેતુઓ માટે કામ/મજૂરીનો કરાર અને વેચાણનો કરાર બંને શામેલ હોય તેવા મિશ્ર કરારના કેસોમાં માલના વેચાણ માટેના કરાર અને સેવાના કામ માટેના કરાર વચ્ચેનો તફાવત લગભગ નાબૂદ થઈ ગયો છે. તેથી "કામના કરાર" માં કોઈપણ જંગમ મિલકતને "ફિટિંગ આઉટ" કરવા માટેના કોઈપણ કરારનો સમાવેશ થાય છે. તે કરારની કોઈપણ એક શૈલી પૂરતો મર્યાદિત નથી. તેથી, તબીબી/સર્જિકલ પ્રક્રિયા દરમિયાન દુખાવામાં રાહત માટે અથવા દર્દીના જીવનમાં સુધારા માટે માનવ દર્દીની શારીરિક રચના અથવા શરીરમાં વસ્તુઓને ફિટ કરવા અથવા રોપવાની પ્રક્રિયાને "કામના કરાર" તરીકે અર્થઘટન કરવાની જરૂર છે, ખાસ કરીને જ્યારે અરજદારો એ દર્શાવવા માટે સક્ષમ રહ્યા નથી કે "કામના કરાર" ની વ્યાખ્યા વર્તમાન કેસની હકીકતોને કેવી રીતે લાગુ પડતી નથી."

૧૨૮. અરજદારો તરફથી સામાવાળા દ્વારા કરવામાં આવેલી દલીલોને એવું રજૂ કરીને અલગ પાડવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે કે સંવર્ધન (એકીશન) ના સિદ્ધાંત દ્વારા મિલકતનું હસ્તાંતરણ એ "કામના કરાર" માટે મૂળભૂત છે અને માનવ શરીર એ "મિલકત" નથી અને તેથી, દર્દીઓની

સારવારમાં સંવર્ધનનો સિદ્ધાંત લાગુ પડી શકે નહીં કારણ કે સબ્સ્ટેન્ટિવ સિવિલ લો ને મિલકતનો કાયદો, જવાબદારીઓનો કાયદો અને સ્થિતિ (સ્ટેટસ) ના કાયદામાં વિભાજિત કરવામાં આવ્યો છે અને "મિલકત" અને "વ્યક્તિઓ" ના કાયદાકીય ઉપચાર વચ્ચે સ્પષ્ટ તફાવત છે. સાલમંડ ઓન જ્યુરિસ્પ્રુડન્સનો સંદર્ભ આપીને એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે પ્રકરણ ૧૦ માં "વ્યક્તિઓ" ને "મિલકત" થી અલગ ગણવામાં આવે છે અને કાયદો વ્યક્તિઓને "મિલકત" તરીકે ગણતો નથી. એવી રજૂઆત પણ કરવામાં આવી હતી કે "મિલકત" માં વ્યક્તિના કાનૂની અધિકારોનો સમાવેશ થાય છે, પરંતુ કાયદામાં આવો ઉપયોગ હવે અપ્રચલિત થઈ ગયો છે કારણ કે કાયદાએ હંમેશા વ્યક્તિઓ અને મિલકતને અલગ ગણ્યા છે જે આઈપીસી ની જોગવાઈઓ પરથી પણ સાબિત થાય છે જેમાં વ્યક્તિઓને લગતા ગુનાઓ અને મિલકતને લગતા ગુનાઓને અલગ ગણવામાં આવ્યા છે અને ટોર્સના કાયદા હેઠળ પણ, વ્યક્તિને લગતા ટોર્સને મિલકતને લગતા ટોર્સથી અલગ ગણવામાં આવે છે અને તેથી, જીવંત માનવ શરીરને મિલકત તરીકે ગણવું એ ચોંકાવનારું પશ્ચાતગામી છે અને તે પૂર્વ-ઉપનિવેષિક યુગની યાદ અપાવે છે જ્યારે મનુષ્યોને વસ્તુઓ તરીકે ગણવામાં આવતા હતા અને તેમને ગુલામ તરીકે કેદમાં રાખવામાં આવતા હતા અને તેથી, માનવની તબીબી સારવારને મિલકતની સારવાર સમકક્ષ ગણી શકાય નહીં અને તેથી આવી સારવાર માટે દવાઓ, ઈમ્પ્લાન્ટ્સ,

સ્ટેન્ડર્સ, વપરાશની વસ્તુઓ વગેરેના ઉપયોગ પર બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૬૬(૨૯એ) ના ખંડ (બી) હેઠળ વેચાણવેરો લાદી શકાય નહીં, અને માનવ શરીરની સારવારને "કામના કરાર" સમકક્ષ ગણી શકાય નહીં. માનવ અંગો અને પેશીઓના પ્રત્યારોપણ અધિનિયમ, ૧૯૯૪ ની કલમ ૧૯ પર નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી હતી જે માનવ અંગોના વ્યાપારી વેપારને શિક્ષાપાત્ર ગુનો બનાવી પ્રતિબંધિત કરે છે તેનો સંદર્ભ પણ એ રજૂ કરવા માટે આપવામાં આવ્યો હતો કે કર ન લાદવા તરફનો કાયદાકીય ઝુકાવ છે અને વ્યવહાર કરવાનો અધિકાર એ કોઈપણ મિલકત/માલિકીના અધિકારનો મૂળ આધાર છે અને જ્યારે આવો અધિકાર અન્ય કાયદા દ્વારા છીનવી લેવામાં આવ્યો હોય, ત્યારે એવું કહી શકાય નહીં કે માનવ શરીર/અંગો "મિલકત" છે. અરજદારો તરફથી કરવામાં આવેલી આ રજૂઆતો અને દલીલો ખૂબ જ આકર્ષક છે પરંતુ "કામના કરાર" ના સંબંધમાં નામદાર એપેક્સ કોર્ટના નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને તે ટકી શકે તેમ નથી કારણ કે એ વિવાદિત નથી કે અરજદાર હોસ્પિટલો સંયુક્ત આરોગ્ય સેવાઓ પૂરી પાડે છે જેમાં માનવ શરીરની સારવાર કરતી વખતે પ્રોસ્થેટિક્સ, વપરાશની વસ્તુઓ, ઇમ્પ્લાન્ટ, સ્ટેન્ડર્સ, દવાઓ વગેરેનો ઉપયોગ અને પુરવઠો શામેલ છે અને તેથી તે વેટ એક્ટની કલમ ૨(૨૩) સાથે વાંચતા બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૬૬(૨૯એ)(બી) ના ક્ષેત્રમાં આવશે. હોસ્પિટલો દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી સંયુક્ત આરોગ્ય સેવાઓ બંધારણના અનુચ્છેદ

૩૬૬(૨૯એ)(બી) ના ક્ષેત્રમાં "કરાર" શબ્દના અર્થમાં આવશે તેવી રજૂઆતને સ્વીકારવી એ ન્યાયશાસ્ત્રમાં પશ્ચાતગામી પગલું હશે તેવી અરજદારોની દલીલ, તેનાથી વિપરીત, બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૬૬(૨૯એ)(બી) હેઠળના ગતિશીલ બંધારણીય ઘટકોનું પશ્ચાતગામી અર્થઘટન છે જે "વ્યક્તિઓ" અને "મિલકત" ના સંદર્ભને હાસ્યાસ્પદ સીમા સુધી ખેંચવા ઉપરાંત, સમગ્ર ન્યાયશાસ્ત્રને ગેનન ડંકરલી અગાઉના દિવસોમાં પાછું લઈ જાય છે. તેથી, વેટ એક્ટની કલમ ૨(૨૩) માં "વેચાણ" ની વ્યાખ્યા અને સ્પષ્ટીકરણ (ii) મુજબ "કામના કરાર" ની વ્યાખ્યા સ્પષ્ટ કરે છે કે તે વ્યાપક અર્થ ધરાવે છે કારણ કે ઈનડોર દર્દીની સારવાર માટે વપરાતા પ્રોસ્થેટિક્સ, ઇમ્પ્લાન્ટ્સ, સ્ટેન્ટ્સ, વપરાશની વસ્તુઓ, દવાઓ વગેરેના પુરવઠા સાથે સેવાઓ પૂરી પાડવાને "કામના કરાર" માંથી માત્ર એ આધાર પર બાકાત રાખીને મર્યાદિત અર્થ આપી શકાય નહીં કે "કામના કરાર" એક વિભાવના તરીકે મૂળરૂપે માત્ર સ્થાવર મિલકતો સંબંધિત કરારો સુધી મર્યાદિત હતો. જો કે, બંધારણમાં ૪૬ મા સુધારા પછી, "કામના કરાર" ની વ્યાખ્યા વ્યાપક બનાવવામાં આવી હતી અને તે સેવાઓ પૂરી પાડતી વખતે મિલકતના હસ્તાંતરણને સાંકળતા દરેક શક્ય અને કલ્પનીય કરારને પોતાનામાં આવરી લેતો વ્યાપક આધાર ધરાવે છે. તેથી, "કામના કરાર" ની વ્યાખ્યામાં હોસ્પિટલ/આરોગ્ય/તબીબી સેવાઓ શામેલ હોઈ શકે છે જેમાં સંયુક્ત કરારોનો સમાવેશ થાય છે જ્યાં સેવાઓની

જોગવાઈમાં તબીબી સેવા સાથે માલના પુરવઠાનો પણ સમાવેશ થાય છે અને વ્યાખ્યા આવી સેવાઓને પણ પોતાની અંદર આવરી લે છે અને તેથી, સામાવાળા રાજ્ય ઇનડોર દર્દીઓની સારવાર માટે વપરાશની વસ્તુઓ, દવાઓ, સ્ટેન્ડ્સ, ઇમ્પ્લાન્ટ્સ વગેરેના પુરવઠા પર અરજદાર હોસ્પિટલો પાસેથી કરની માંગ કરવાનો પ્રસ્તાવ મૂકવામાં વાજબી હતા અને પાંચ નામદાર હાઇકોર્ટના નિર્ણયોમાં આપવામાં આવેલા કારણો બંધારણમાં જક મા સુધારા અગાઉના યુગમાં ગેનન ડંકરલી (સુપ્રા) ના કેસમાં નામદાર એપેક્સ કોર્ટના નિર્ણય મુજબ સ્વીકાર્ય હોત જેણે લાર્સન એન્ડ ટુબ્રો લિમિટેડ (સુપ્રા) ના કેસમાં નામદાર એપેક્સ કોર્ટ દ્વારા ઠરાવ્યા મુજબ માલના પુરવઠા સહિત સેવાઓની સામગ્રીના તમામ પ્રકારોને "કામના કરાર" ના ક્ષેત્રમાં લાવવા માટે સંસદને બંધારણમાં જક મો સુધારો દાખલ કરવાની જરૂર ઊભી કરી હતી."

૩૫. આમ એ સ્પષ્ટ છે કે "કામના કરાર" ની વ્યાખ્યા સર્વસમાવેશક અને વિસ્તૃત પ્રકૃતિની છે અને કોઈ ચોક્કસ જાહેરનામા ન હોવા છતાં, પ્રશ્નાસ્પદ વિવાદો મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨(૧)(કે) ના અર્થમાં આવરી લેવામાં આવશે ખાસ કરીને કારણ કે "રાજ્ય સરકારના અથવા પ્રસંગોપાત જાહેર સાહસના એવા અન્ય તમામ કામો" વાક્યપ્રયોગ તેની પહોંચમાં દરેક કલ્પનીય કન્સેશનર અને/અથવા કરારને શામેલ કરશે

જે આ અરજીઓનો વિષયવસ્તુ છે.

૩૬. તેથી, કરારનો વિષયવસ્તુ જેમના સંદર્ભમાં અરજદારોએ આ અરજીઓ પસંદ કરી છે તે મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૨(૧) (કે) હેઠળ "કામના કરાર" ના અર્થમાં સ્પષ્ટપણે આવરી લેવામાં આવશે.

૩૭. આમ એ સ્પષ્ટ છે કે આ અરજીઓનો વિષયવસ્તુ બનતા વિવાદોને અધિનિયમ લાગુ પડે તે ક્ષણથી અને ત્યારથી, એટલે કે ૧૪.૦૫.૨૦૨૫ થી, ઉક્ત વિવાદો મધ્યસ્થતાપાત્ર રહેતા બંધ થાય છે. તેથી, આ અરજીઓ અનિવાર્યપણે નિષ્ફળ જવી જોઈએ.

૩૮. અરજદારોના વિદ્વાન કૌન્સિલ દ્વારા વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે કોર-II (સુપ્રા) માં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને કલમ ૨૧ હેઠળ ટ્રિબ્યુનલને સંદર્ભ હવે અયોગ્ય ગણવો જોઈએ. રજૂઆત એ છે કે જાહેર સાહસની એકતરફી મધ્યસ્થ પસંદ કરવાની અસમર્થતાના કારણે, ટ્રિબ્યુનલને ફરજિયાત સંદર્ભ કોર-II થી પ્રભાવિત થશે. જેમ કે મેં અગાઉથી જ ઠરાવ્યું છે કે ટ્રિબ્યુનલ એ આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ નથી, તેથી, કોર-II નો નિર્ણય વર્તમાન કેસની હકીકતોને લાગુ પડતો નથી.

૩૯. મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ એ રાજ્ય સરકારની એ નીતિ પર આધારિત છે કે કામના કરારને લગતા વિશેષ વિવાદોનો ન્યાયનિર્ણય ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા કરવામાં આવશે જે એવા નિષ્ણાતો દ્વારા સંચાલિત થઈ શકે જેઓ આવા વિવાદોનો ન્યાયનિર્ણય કરશે. મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ના ત્રણ દાયકાથી પણ વધુ સમય પછી, મને એવું જણાય છે કે ભારતના નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતની પાંચ ન્યાયાધીશોની બેંચ દ્વારા કોર-II (સુપ્રા) માં કરાયેલ તાજેતરનો ચુકાદો જાહેર સાહસો પાછળની વિચાર પ્રક્રિયાને ફરી એકવાર મજબૂત કરે છે કે એડહોક મધ્યસ્થતા તેમના માટે નથી. જ્યારે મેં અગાઉના પેરાગ્રાફ્સમાં ઠરાવ્યું છે કે મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ માં વિભાવિત ન્યાયનિર્ણય પ્રક્રિયા એ બિલકુલ મધ્યસ્થતા પ્રક્રિયા નથી અને મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ની કલમ ૨(૧)(એ) ના અર્થમાં ટ્રિબ્યુનલ એ "કાયમી આર્બિટ્રલ સંસ્થા" નથી, એવું લાગે છે કે રાજ્ય અને "જાહેર સાહસો" જેવા રાજ્યના સાધનો, સંસ્થાગત મધ્યસ્થતાના અભાવે, એડહોક મધ્યસ્થતાથી દૂર થઈને, પાછા ટ્રિબ્યુનલ શાસન તરફ વળ્યા છે.

૪૦. મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ની કલમ ૩૪ હેઠળ કમર્શિયલ કોર્ટ્સના નિર્ણયો સામેની અપીલો પર રોસ્ટર ધરાવતી ડિવિઝન બેંચનો

ભાગ હોવાના મારા મર્યાદિત અનુભવમાં, મેં એવોર્ડ આપવા તેમજ કલમ ૩૪ ની કોર્ટમાં વિતાવેલા દાયકાઓ બંનેમાં ખૂબ જ વિલંબ જોયો છે. સંસ્થાગત મધ્યસ્થતા, તેની વ્યાખ્યાયિત પ્રક્રિયાઓ અને સમયમર્યાદાનું પાલન કરવાની તેની ક્ષમતા સાથે, જાહેર સાહસો માટે, ખાસ કરીને ત્રણ મધ્યસ્થોને સાંકળતી ઉચ્ચ-જોખમવાળી મધ્યસ્થતામાં વધુ અસરકારક પસંદગી હોઈ શકતી હતી. સંસ્થાગત મધ્યસ્થતાના વહીવટી પંખો અસરકારક રીતે સમયપત્રક નક્કી કરે છે અને યોગ્ય મધ્યસ્થોની પસંદગી કરે છે અને વધુમાં આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલને એવી સુવિધાઓ પૂરી પાડે છે જે આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલને તેના સમયપત્રકનું કડક પાલન કરવા માટે પ્રેરે છે જેથી મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ની કલમ ૨૯(એ) હેઠળની કટોકટીની જોગવાઈઓ અદાલતો સમક્ષ રૂટીન કાર્યવાહી બનીને ન રહી જાય. એડહોક મધ્યસ્થતા પર સંસ્થાગત મધ્યસ્થતાના આ સ્પષ્ટ ફાયદાઓને આંતરરાષ્ટ્રીય મધ્યસ્થતા કે સ્થાનિક મધ્યસ્થતાના સંદર્ભમાં, વૈશ્વિક સ્તરે સારી રીતે સ્વીકારવામાં આવ્યા છે. હાઈકોર્ટે એક સંસ્થા તરીકે મધ્યસ્થતા કેન્દ્રની સ્થાપના કરી છે અને તે અત્યાધુનિક સંસ્થાગત મધ્યસ્થતા સુવિધા મેળવવા માટે સતત કામ કરી રહી છે.

૪૧. સુનાવણી દરમિયાન, અરજદારોએ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષની કાર્યવાહીની ચોક્કસ હાસ્યાસ્પદ પ્રકૃતિ અને જો સંદર્ભિત કરવામાં આવે તો આ

વિવાદોનો નિર્ણય કરવા માટે એક સંસ્થા તરીકે ટ્રિબ્યુનલની અસહ્ય પેન્ડન્સી અને અક્ષમતા પર વારંવાર ભાર મૂક્યો હતો.

૪૨. શ્રી વીર્કે, રાજ્યના ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર તરીકેની તેમની ક્ષમતામાં એક અલગ ભૂમિકા ભજવતા, આ અદાલતને ખાતરી આપી હતી કે તેઓ વ્યક્તિગત રીતે આ મુદ્દાઓની તપાસ કરશે અને પર્યાપ્ત સક્ષમ કર્મચારીઓ અને વહીવટી જરૂરિયાતો સુનિશ્ચિત કરશે જે ટ્રિબ્યુનલને કામના કરારો સંબંધિત વિવાદોના તકનીકી ન્યાયનિર્ણયના મોટા પ્રમાણ સાથે વ્યવહાર કરવા માટે સક્ષમ બનાવશે જેથી રાજ્ય સરકાર પર એવા અયોગ્ય માલિક તરીકેનો સિક્કો ન વાગે જે પોતાના કોન્ટ્રાક્ટરોને ચૂકવણી કરવા માંગતી નથી. આ અદાલત શ્રી વીર્કેને તેમના શબ્દો પર કાયમ રાખશે.

૪૩. જ્યારે આ અધિનિયમ અન્ય ઘણા રાજ્યોની જેમ ગુજરાતમાં દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે તેઓને ૧૯૪૦ ના અધિનિયમ દ્વારા શાસિત શાસનમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા, જેણે ટૂંક સમયમાં ૧૯૯૬ ના અધિનિયમ માટે રસ્તો કરી આપ્યો હતો જે હેઠળ વાણિજ્યિક મધ્યસ્થતા સહિતની મધ્યસ્થતા ઘાતાંકીય રીતે વધી છે. વધુમાં, કલમ ૮, ૯, ૩૪ વગેરે હેઠળની અરજીઓ સાથે વ્યવહાર કરવા માટે કમર્શિયલ કોર્ટ્સની સ્થાપના, ઝડપ અને અસરકારકતામાં એવા પ્રમાણમાં વધી છે જે ૧૯૪૦

ના શાસન હેઠળ વિભાવિત ન હતી. ૧૯૯૬ ના અધિનિયમની કામગીરીની પૃષ્ઠભૂમિમાં, મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ને ઘડવાનો મૂળ હેતુ, પાછળથી જોતાં, જો અનાવશ્યક ન હોય તો, પશ્ચાતગામી જણાય છે. અરજદારોની અસહ્ય વેદનાનો ઉપાય કમનસીબે આ અદાલત પાસે નથી પરંતુ કદાચ ધારાસભા કે સંસદ પાસે ન હોય તો બીજી કોઈ અદાલત પાસે છે.

જજ. અંતમાં, ખર્ચ અંગેના કોઈ હુકમ વગર આ અરજીઓ રદ કરવામાં આવે છે. આ ચુકાદા અને હુકમના અપલોડ થવાથી આઠ (૮) અઠવાડિયાના સમયગાળાની અંદર મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૮ હેઠળ સંદર્ભ સાથે ટ્રિબ્યુનલનો સંપર્ક કરવા માટે અરજદારો સ્વતંત્ર છે. જો ઉપર જણાવેલ સમયગાળાની અંદર આવો સંદર્ભ દાખલ કરવામાં આવે છે, તો સંબંધિત વિવાદોના અમલની તારીખથી આ ચુકાદા અને હુકમની નકલ અપલોડ થાય તે તારીખ સુધી અરજદારો દ્વારા વિતાવેલ સમય મધ્યસ્થ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ ની કલમ ૧૬ ના અર્થમાં સમય મર્યાદાના સમયગાળાની ગણતરીના હેતુઓ માટે બાકાત રાખવામાં આવશે. પરિણામે, જોડાયેલી સિવિલ અરજીઓનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

(ડી.એન.રેય, ન્યાયમૂર્તિ)

*This judgment has been translated using AI Tool –
SUVAS.*

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.